

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

* Ένας λαός θρώνεται άμα
βαλῆν πὸς δὲ φοβᾶται τὴν
ἀλλόθεια — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φου-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 31 ΤΟΥ ΤΡΥΓΗΤΗ 1908

ΓΡΗΦΕΙΟ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗΣ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 307

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ. Οι κοινότητες — Η ιδιοκυβέρνησις.
 ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Μία ακόμα απάντηση.
 ΟΥΝΤΙΣ. Μαρία ή Πενταγυτίσσια (έντύπωσες).
 ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ (ἀπὸ τὸ «Mercure de France»)
 ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ. Δυὸ λόγια.
 ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ἀπὸ τὴν κλινικὴ τοῦ καθηγη-
 τῆ κ. Γερ. Φωκᾶ.
 ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ. Νέα Βιβλία (Σ. Σκέπη: Ἡ μεγάλη
 αἰσρα).
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Α. Παλαμᾶς, Ἰζινας.
 ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Η ΚΟΙΝΗ
 ΓΝΩΜΗ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΠΕΥΚΟΒΟΥΝΙ

Ἰερὸ βουνό, ἡ πρώτη μου πατρίδα κ' ἐρωμένη,
 ὁ κόσμος ἀποδιώχνη με καὶ ἦρθα νὰ ξεποστᾶσω
 κάτον ἀπ' τὰ πείκα σου, σιμὰ στὰ κρῶα τὰ νερά σου.
 Σκληρὸς ὁ κόσμος κ' ἄπνος κ' ἄπλωσε στὴν ψυχὴ μου
 σκληράδα καὶ ὄχι λύπη, μίσος καὶ ὄχι ἀγάπη,
 κ' ἦρθα σὲ σένα, ὦ Ἰερὸ βουνό, καὶ ξαναβόηχα
 ὅτι ἡ ψυχὴ μου λαχταρεῖ, τὴν κοσμοπλάστρα ἀγάπη
 καὶ φέγγος νύθῃ μου ἡ ψυχὴ ξανά κ' ἀμέσως εἶδα
 μὲ ἄλλα μάτια, θεϊκά, τὴ ζήση καὶ εἶδα ὄρατο
 τὸ κάθε τι ποὺ ἀπλώνουνταν τριγύρω μου καὶ — ὦ θύμα! —
 αὐτιάστηκα τίς μυστικὲς φωνὲς τῆς μάννας φύσης
 κ' ἀκόμα καὶ τὸ πῶ σκληρὸ ἀγάπησα παιδί της.

Βουνό μου, ἕνα σούβουλο, ἀθαροεπιὰ γιομάτος
 κ' ἀνελεσιὰ, ξεφώνησα μὲς στὴ μονιά μου ὁ ἔρμος:
 — «Ἀγάπησα καὶ γίμιοι ἡ σιράτα μου ἀπ' ἀγκάθια».
 Μὰ τότε νὰ! γλυκοφουσαὶ κοσμοκινήτρα ἐλπίδα
 κ' ἔρχεται κάτον ἀπ' τὸ γυαλό τρελλό μαϊστραλάκι
 κ' ἔλα τὰ σὲ καὶ τὰ ξυπνάει κ' ἔλα τὰ ζωντανεύει,
 καὶ τραγουδοῦν τὰ πῶκα σου, οἱ ἐλλίς ἀνατριχιάζουν,
 τὰ σῆνα ἐρωτολογοῦν καὶ κάτον ἀργοσαλεύει
 καὶ κλαίει τῆς θλίψης τὸ δεινὸ, τὸ ἴσιο κυπαρίσσι,
 καὶ ὄχι αὐτὰ μὲ μιά φωνὴ ἀκούει καὶ μοῦ λέει:
 — «Ἡ ἀγάπη μᾶς ἐγέννησε, προσκύνει τὴν ἀγάπη
 καὶ πάρε θάρρος, δύναμη, γαῖα καὶ χαρὰ ἀγαλώνεται».

Καὶ γὼ τοὺς ἀποκριθῆκα: «Πεῦκα, ἐλλίς καὶ σῆνα,
 καὶ σὲς, κυπαρισσία μου, καὶ σὺ, ὦ μαϊστραλάκι,
 σᾶς προσκυνῶ ἐλαβητικᾶ, οὐτῆρες μου σᾶς κρᾶζω,
 τί δὲ μοῦ ἀρρηθῆκατε τὸ χάρισμα τὸ μέγα:

Γαλήνη σᾶς ἐζήτησα, μοῦ ἐδώσατε γαλήνη,
 δὲν εἶστε ἄπονα ἐσῆς, ἀφρώπο ἐσῆς δὲν εἶστε».

ΙΖΙΝΑΣ

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ^{*)}

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ

α'. Μάνη.

Τὸ μόνο μέρος τῆς Ρωμιουσίνης ποὺ ποτές του
 δὲν ὑποτάχθηκε τέλεια στοὺς ξένους κατακτητῆς
 εἶναι ἡ Μάνη. Οἱ Μανιάτες, στὰ βουνὰ τους καὶ
 στοὺς βράχους τους τραβηγμένοι, συνθηκολογήσανε
 μὲ τοὺς ὄχτροὺς, μὰ ποτές δὲν τοὺς ἀφήσανε νὰ πα-
 τήσουνε τὴ γῆς τους. Οἱ ξένοι δὲν μπορέσανε νὰ
 τοὺς ὑποτάξουνε, κ' ἔτσι μείνανε μακριὰ ἀπὸ τὸν
 κόσμο καὶ μπορεῖς νὰ πῆς, πὼς εἶτανε σὰν τὰ στερ-
 νολεῖψαν τῆς Μεσοχρονιάτικης Ρωμιουσίνης.

Στὴ Μάνη πῶ πολὺ ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος ξεχω-
 ρίζε τὸ ἀρχοντολὸ ἀπὸ τὸ λαό. Μόνοι οἱ ἀρχόντοι,
 οἱ Νικλιάνοι ὅπως τοὺς λέγανε, κατοικοῦσανε στοὺς
 πύργους κ' ἔτσι ὅσοι πύργοι τόσα νικλιάνικα σπιτι-
 κὰ εἶτανε στὴ Μάνη. Κάθε νικλιάνικη φαμελιά προ-
 στατέθε κάμποσες φαμελιὲς τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς εἶχε
 ὑποταχτικὸς φαμέμιους. Οἱ φκμέγιοι εἶτανε ὑπό-
 χρεοὶ νὰ παρακλυθοῦνε τοὺς νικλιάνους στὶς ἐκ-
 στρατεῖες καὶ στὶς οἰκογενειακὲς ἀμάχες καὶ κα-
 θόντανε σὲ καλύβες ἢ σὲ σπηλιὲς ἐλόγυρα στὸν πύ-
 γο τοῦ νικλιάνου ποὺ τοὺς προστατέθε. Ἡ βρισιὰ,
 ἡ προσβολὴ ποὺ γινότανε σ' ἕνα φκμέγιο εἶτανε
 προσβολὴ καὶ στοὺς νικλιάνους τοῦ ποὺ εἶτανε ὑπό-
 χρεοὶ νὰ τόνε γδικηθοῦνε.

Κάθε χωριὸ καὶ κάθε πολιτεία εἶτανε ξεχωριστὴ
 κοινότητα μ' ἕναν ἀρχηγὸ τὸν καπετάνο ποὺ ἐκλέ-
 γανε οἱ νικλιάνοι ἀναμεταξύ τους. Οἱ ξεχωριστὲς ἀ-
 φτὲς κοινότητες ἐνωθήκαν σὲ μικρὲς ἢ μεγάλες συ-
 νορικὲς τίς μεγάλες καπετανίες κ' οἱ καπετάνοι τῆς
 κάθε κοινότητος ἐκλεγανε τὸν ἀρχηγὸ τῆς συνορι-
 κῆς τὸ μεγάλο καπετάνο. Οἱ μεγάλες ἀφτὲς καπε-
 τανίες, ἀνεξάρτητες ὁλότελα ἢ μιά ἀπὸ τὴν ἄλλη
 στὴν ἀρχὴ, λίγο λίγο ἐνωθήκαν καὶ θεμελιώσανε
 ἕνα κεντρικὸ σινοῦλο ποὺ φρόντιζε γιὰ τὸ γενικὸ
 σιφερό. Ἀρτοὶ ἐκλέγανε τὸν ἀρχικαπετάνο ἢ Μα-
 νιάτμπετη ποὺ φρόντιζε μαζί μὲ τὸ σινοῦλο νὰ ξεμοι-
 ρᾶζῃ τὰ βασιλικά δασίματα, 4 χιλ. γρόσια στὴν
 ἀρχὴ καὶ 15 χιλιάδες πῶ ὕστερα. Ἀφτὸς μόνε εἶχε
 τὸ δικαίωμα νὰ πουλῆ τίς ἐλλίς, τὸ μεταξί καὶ τὸ
 βαλανίδι, καὶ κρατοῦσε τὸ ἕνα τρίτο ἀπὸ τὸ κέρδος,
 τὸ ἄλλο τρίτο ἔπερνε ὁ καπετάνος τῆς κάθε καπε-
 τανίας καὶ τὸ ἄλλο πῆγανε σὲ νοικοκύρη.

Οἱ Μανιάτες μόνε μὲ τὰ πολεμικὰ καταγινόν-
 τανε. Οἱ γυναῖκες βοηθοῦσανε τοὺς ἀντρες στὴ μά-
 χη καὶ πολλὲς δεῖξανε μεγάλη παληκαριά. Λένε γιὰ

*) Ἡ ἀρχὴ σὲ 306 φύλλο.

μιά μάννα ποὺ σκοτώθηκε τὸ παιδί της πὼς ἀρπαξε τὴν
 ἀρματωσιά του καὶ ξεκολοῦθησε τὴ μάχη λέγοντας:
 κοιμήσου παιδί μου κ' ἐγὼ κρατῶ τὴ θέση σου. Τὰ
 ροῦχα τῶ σκοτομένουε τὰ φέρνανε στὴν ἀγορὰ καὶ
 βλέπανε μὴν τύχη κ' εἶχανε πληγὲς στὴ ράχη. Τὸ
 εἶχανε ντροπὴ νὰ δείχνουν οἱ ἐδικοί λύπη γιὰ κεινοὺς
 ποὺ σκοτωθήκαν. Κανόνας ἀπαράβατος εἶτανε στὴ
 Μάνη νὰ μὴν κυνηγοῦνε τὸ νικημένο ὄχτρο γιὰ νὰ
 μὴ μακραίνουε ἀπὸ τὰ βουνὰ τους.

Ὁ μπέης κ' οἱ καπετάνοι εἶτανε οἱ πολιτικοὶ
 καὶ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοί, δικαστικὴ ὅμως ἐξουσία
 δὲν εἶχανε καμμιά γιὰτί τὰ οἰκογενειακὰ τὰ τελέ-
 θανε οἱ φαμελιὲς ἀπάτες τους ἢ μὲ σιδοβασμὸ ἢ μὲ
 μὲ γδικηση. Οἱ Μανιάτες καταγινόντανε μὲ τὴ λη-
 στεία καὶ τὴν πειρατεία, κουρτέθανε καὶ διαγομι-
 ζανε τίς τριγυρινὲς χώρες καὶ πολεμοῦσανε τὸν Τούρ-
 κο ἢ τὸ Βενετσιάνο κάνοντας συμμαχία μὲ τὸν ἕνα
 ἢ μὲ τὸν ἄλλον. Μένανε πιστοὶ στοὺς ἀρχηγούς
 τους καὶ τοὺς ἀκολουθοῦσανε ὅτι κ' ἂν ἀποφασίζανε,
 γι' ἀρτό, πολλὲς φορές, τὸ φέρισμό τους δὲν εἶτανε
 καὶ πολὺ πατριωτικὸ σὰν τύχαινε ὁ ἡγεμόνας τους
 νὰ πάη μὲ τοὺς Τούρκους. Ἐτσι ἐγινε στὰ 1690
 στὴν ἐποχὴ τοῦ Λιμπεράκη Γερακάρη ποὺ συμμα-
 χησε μὲ τοὺς Τούρκους καὶ χτύπησε τοὺς Ρωμιούς.
 Σὲ τέτοια ὅμως εἶτανε σπάνια καὶ σ' ὅλες τίς κρί-
 σιμες στιγμὲς τῆς Ρωμιουσίνης οἱ Μανιάτες ἀγωνι-
 στήκανε γιὰ τὸν κοινὸ λεφτερωμό.

Ὅσο κ' ἂν εἶτανε ἐναντίοι στὰ ἀνόητα κ' ἀμε-
 λέτητα κινήματα, σὰν ἐρχότανε ἡ ὄρα ποτές δὲ
 μένανε πίσω. Στὰ 1766 ὁ Στέφανος Μαβρομιχάλης,
 ποὺ εἶτανε τότες Μανιάτμπετης, εἶπε στὸν Παπα-
 ζῶλη, ποὺ τοῦ ἔλεγε νὰ ὑπογράψῃ τὴ συνθήκη μὲ
 τὴ Ρουσία, «δὲ θὰ σηκωθοῦνε οἱ Μανιάτες ἢ δὲ
 διοῦνε ἀληθινὸ Ρουσσικὸ στρατὸ στὸ Μωριά γιὰτί
 πολλὲς φορές γελαστήκανε καὶ πάντα βγήκε σὲ κακὸ
 κάθε παράκαιρος σηκωμός». Σὰ σηκώθηκε ὅμως ὁ
 Μωριάς στὰ 1769 ἂν κ' ὁ Γιάννης Μαβρομιχάλης
 μπέης τότε τῆς Μάνης, ἔβλεπε πόσο γελοῖος εἶτανε
 ὁ Ὀρλώφ (!) κ' ὁ στρατὸς ποὺ τάχα ἔφερε μαζί του
 δὲ δίστασε νὰ πάη νὰ τόνε βοηθήτῃ. Μὰ καὶ τοῦ
 ψαλε τοῦ Ὀρλώφ ὅσα τοῦ πρέπανε ὅταν πολιορκοῦσε
 τὴν Κορώνη καὶ τίποτα δὲν καταφέρνε. Ἀδὲν ξέρεις
 τὴν τέχνη νὰ κυριέψῃς ἕνα κάστρο, τοῦ εἶπε, καὶ
 θέλεις νὰ κάνῃς τὸ στρατηγὸ». Καὶ σὰν τοῦ καρκή-
 θηκε ὁ Ἄλ. Ὀρλώφ γιὰ τοὺς τίτλους του καὶ γιὰ
 τὰ μεγαλεῖα του, τοῦ εἶπε «Κι ἂν εἶχες ὄλους τοὺς
 στρατοὺς τῆς Ἀφτοκρατορίας, στὶς διαταγὲς σου

1) Μόνε 500 στρατιώτες εἶχε μαζί του καὶ 4 κάσες ἔ-
 πλα κ' ἤθελε νὰ διώξῃ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ συστήσῃ τὴ
 Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία.

πάλι δούλος θενάσουε ενώ εγώ είμαι άρχηγός λέ φτερου λαού». Τά χρειάστηκε τότες δ' Ορλώφ και λούφαζε.

Τρβήχτηκε δ' Μαβρομυχάλης, έστειλε όμως μήνυμα του Ορλώφ πώς πολλοί Τούρκοι έρχονται καταπάνου του και πώς θά προσπαθήση να τους μπόδιση όσο πού να τότε βοηθήση, αν ήθελε, ή να μπόδιση να φύγη, & φοβάται. Κι αλήθεια αφού πολέμησε 5 χιλ. Άρβανίτες Τούρκους, γιατί δ' Ορλώφ προτίμησε να φύγη, κλειστηκε με 22 μόνο παλληκάρια στο Μελόπυργο στο Νησί και βάσταζε τρία μερόνυχτα, σά σκοτωθήκανε δλοι οι συντρόφοι του γιουρούντισε δζω με τὸ γιό του κ' έκει σκοτώθηκε. Ο γιός του όμως λένε πώς γλύτωσε και πώς είναι δ ξακουστός δ Πετρόμπεης πού τόσο δοξάστηκε στο Είκοσιένα.

Β'. Σούλι.

Στή Μάνη είδαμε, σά να πούμε κάποιο άντιφένγισμα τής μεσοχρονιάτικης στρατιωτικής Ρωμισούνης, τὸ Σούλι όμως μας δείχνει μιὰ ολοζώντανη ζουγραφιά τής συγκαιρινής.

Τὸ Σούλι τὸ ήρωϊκό, τὸ περήφανο Σούλι πού βάσταζε τή λευτεριά του και τόσο παλληκαρία έπεσε άξίζει μοναχὸ του για να δοξάση ένα λαό.

Οί Σουλιώτες είτνε άνακάτωμα από Έλληνική κι από Άρβανίτικη φυλή και είχανε οργανισμένο ένα σύστημα κυβερνητικό πού σε πολλά, θαρρείς, άντίγραφε τούς νόμους τής Σπάρτης. Είχανε όμως πιό πολλή ποίηση στην καρδιά και ιδέα τής φιλοπατρίας, στο τέλος τους τουλάχιστο, πιό γενική παρά οι Σπαρτιάτες πού μόνο τή Σπάρτη τους ξέρανε και τίποτις άλλο. Οί Σπαρτιάτες σταθήκανε μιὰ από τις πιό σωματικές αιτίες του ξεπεσμού τής Άρχαίας Ελλάδας, ενώ οι Σουλιώτες και πριν και ύστερα από τήν καταστροφή τους δουλέψανε με τήν άνάσταση τής Ρωμισούνης.

Τέσσερα χωριά ή Σαμακώβα, τὸ Άβερικό, ή Κιάφα και τὸ Κακοσούλι πού κάνανε τὸ Τετραχώρι κι άλλα έφτά πού βρισκόντανε πιό χαμηλά, τὸ έφταχώρι, συγκυβερνόντανε.

Οί Σουλιώτες, χωρισμένοι σε 47 φάρες, κατοικούσαν σε τούτα τὰ χωριά. Η κάθε φάρα είχεν έναν άρχηγό τὸν πιό παλληκαρά, τὸν πιό λεβέντη τής φάρας, κι δλοι άφτοι οι άρχηγοί κάνανε ένα γενικό συνέδριο πού φρόντιζε για τὸ κοινὸ συμφέρο. Η συγκυβέρνηση άφτη, πού τήνε λέγανε συμμαχία, κυρί-

ψε από τούς Τούρκους μπέηδες 60 άλλα χωριά στον κάμπο. Τους χωριανούς, Τούρκους και Ρωμιούς, οι Σουλιώτες τους βάζανε να δουλεύουνε τὰ χωράφια, σαν ένα είδος ελλωτες. Δεν τους μεταχειρίζοντανε όμως και τόσο σκληρά όπως οι Σπαρτιάτες.

Οί Σουλιώτες, άντρες και γυναίκες, είτανε γυμνασμένοι στον πόλεμο, τὸ είχανε τιμή τους να σκοτώνονται για τήν πατρίδα. Καθαρό στρατιώτες, πάντα έτοιμοι για τή μάχη, πάντα γυμναζόντανε, κ' ή μόνη τους έγνοια είτανε πώς να περιποιηθούνε τάρματά τους. «Με άφτά τρώγουν, με άφτά κοιμούνται, με άφτά έξυπνούν» λέει δ Περραιβός. Η Σουλιώτισσα, σωστή άντρογυναίκα, όχι μόνο νε πολέμησε πλαί στον άντρα της και στον πατέρα της μα και συχνά, πολυ συχνά, έπικασε μοναχή της μάχη με τὸν Τούρκο.

Τρία μπαϊράκια φαίνονται 'πό κάτ' από τὸ Σούλι
Τὸ νάναι τοῦ Μουχτάρ πασά τ' άλλο τοῦ Σιλιχτάρη
Τὸ τρίτο τὸ καλύτερο είναι τοῦ Μητσομπόνου
'Ο Αἴμο Αράκος φώναζε 'πό πάν' από τὸ Σούλι
Ποῦ πᾶς Μουχτάρη Σκοταρά και σκέλε Σιλιχτάρη,
Δέν είναι τὸ Χόρμοβο, δέν είν' ή Λεμποβίτσα
Νά πάρτε σκλάβους τὰ παιδιά, γυναίκες δίχως άντρες
'Εδῶ 'ν' τὸ Σούλι τὸ κακό, εδῶ 'ν' τὸ Κακοσούλι
Ποῦ πολεμοῦν μικρὰ παιδιά, γυναίκες δίχως άντρες
Ποῦ πολεμᾶι Τζαβέλανα σαν τ' άξιο παλληκάρη.
'Η κερὰ Μόσχο φώναζε 'πό πάνω 'πό τὸ Σούλι
Ποῦστε παιδιά Σουλιώτικα και σείς οι Τζαβελάτες
Μοζί μου δλοι τρέξετε και άντρες και γυναίκες
Τοῦς Τούρκους κατεκόνετε σπέρο να μὴν άφήστε
Νά μείνουν χήρες κι ορφανὰ, γυναίκες και παιδιά τους
Νά λέν στοῦ Σούλι τοῦς σκότωσαν, Σουλιώτισσες γυναίκες
'Η Μόσχο τότε ὤρμησε με τὸ σπαθι στο χέρι
Τώρα να διήτε πόλεμο, γυναικικὰ τουφέκια
Σάν τοῦς λαγούς εφέβγανε και πίσω δέν κοιτάζουν
Πετάξαν τὰ τουφέκια τους μόνο για να γλυτώσουν.
(Passow C. C. VI.).

Ποτές δὲ λιγοψύχησε ή Σουλιώτισσα ούτε παραδόθηκε στον όχτρο και προτίμησε πάντα τὸν τιμημένο θάνατο.

'Αχός βαρής άκούεται, πολλά τουφέκια πέφτουν
Μήνα σε γάμο είνχοννται, μήνα σε χαροκόπι ;
'Η Δέσπο κάνει πόλεμο με νύφες και μ' άγγονια
'Αρβανιτὰ τήν πλάκωσε στοῦ Αημουλά τὸν πύργο
Γιῶργαίνα ρίξε τάρματα δέν είναι δῶ τὸ Σούλι
'Εδῶ 'σαι σκλάβο τοῦ πασά, σκλάβο τῶ 'Αρβανίτω

Τὸ Σούλι κι αν προσκύνησε κι αν τούρκεψεν ή Κιάφα
'Η Δέσπ' άφέντες Διάπηδες δέν έκαμε, δέν κάνει.
Ααβλ στο χέρι άρπαξε κόρες και νύφες κρᾶζει
Σκλάβες Τουρκῶν μὴ ζήσουμε παιδιά μ' άγκαλιαστίτη
Χίλια φουσκὰ 'ταν εκεί κι άφτη φωτιά τοῦς βάνει
Και τὰ φουσκὰ 'νάφανε δλες φωτιά γενήκαν.
(Passow. C. C. XIV.).

Και ποιός δέν ξέρει τὸ χορὸ τοῦ Ζαλόγγου, όπου οι Σουλιώτισσες, σαν είδανε πώς χάθηκε κάθε έλπίδα, αφού δ Σαμουήλ, ή τελευταία Κόρη, τίναξε τὸ Κούγκι στον άέρα, αποφασίσανε να πεθάνουνε δλες και τραγουδώντας, πιασμένες στο χορὸ, μιὰ μιὰ πετούσανε τὰ παιδιά τους σά φτάνανε στον γκρεμὸ και γκρεμιζόντανε ύστερα οι ίδιες ;

Τέτοιοι είτανε οι Σουλιώτες και μ' άφτὸ αδύνατο είτανε να χάσουνε τή λευτεριά τους, όσο κι αν τους πολεμούσε δ 'Αλή πασας. Γι' άφτὸ μιὰ πού δὲ δυνατόνε να τους καταπονήση με τὸ πολέμημα προσπαθήσε να τους γελάση με τις τιμές και με τὸν παρά. Μά και μ' άφτὸ δέν πέτυχε τόσο έφκολα τὸ σκοπὸ του. Ο καπετὰ Ζέβας του άπάντησε με τὸν προπεύμενο τρόπο, στέλλοντάς του πίσω τούς παραδες πού του έστειλε για να τους γλυκάνη, και με τί μεγαλειὸ γράφει: «Σ' ευχαριστῶ πολυ για τήν άγάπη πού έχεις μετεμένα, μα τὰ πουγγιά σου πού μου γράφεις με τὸν Μπίτσο να μου στείλεις να μὴ μου τὰ στείλεις, γιατί δέν ξέρω να τὰ μετρήσω και δέν ξέρω τί να τὰ κάμω μα κι αν ήξερα, πάλι δέν είμουν ευχαριστημένες να σου δώσω ούτε ένα λιθάρι από τούς βράχους τής πατρίδας μου και όχι να φύγω από τὸ Σούλι για τὰ πουγγια σου όπως τὸ φαντάζεσαι. Τιμές και δόξες όπου μου υπόσχεται να μου δίνης δὲ μου χρειάζονται, γιατί εις έμένα δόξες και τιμές είναι τάρματα μου όπου με εκείνα φυλάω τήν πατρίδα μου, τήν ελευθερία μου και τὰ παιδιά μου, και τιμῶ και τὸ ὄνομα τοῦ Σουλτάνου και άποθανκτιζῶ και τὸ ιδιὸ μου ὄνομα»
Τοῦμας Ζέβας».

Και τὸ γράμμα τοῦ καπετὰ Λάμπρου Τζαβέλα στον 'Αλήπασα: «'Αμὴ αν νικήσουμε θέλω έχει άλλα παιδιά ή γυναίκα μου είναι νέα. 'Εάν δ υιός μου, νέος καθως είναι, δέν μείνει ευχαριστημένος να θυσιασθῇ για τήν πατρίδα μου, αυτός δέν είναι άξιος να ζήση και να γνωρίζεται υιός μου» δέν είναι γενναίο και λεβέντικο σαν τὸ «ή τάν ή επί τας» τής Σπαρτιάτισσας όσο κι αν τὸ χάλασε δ σχολαστι-

ΜΙΑ ΑΚΟΜΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο ποιητής του Μάρθα φαντάστηκε, όπως λέει, για μιὰ στιγμή πώς τείναμε να συμφωνήσουμε σε κάποια γενικά ζητήματα τής τέχνης. Εγώ ως τὸσο θάμουν ευχαριστημένος αν αποχαιρετούμαστε με μιὰ απλή μονάχα συνεννόησή μας στο τί θέλει να πῆ καθένας μας. Άλλά και τούτο θάταν ίσως δυνατόν, αν δ ποιητής του Μάρθα μπορούσε να ξεχάση πράγματι τὸ μακαρίτη, κι όχι μοναχά στον τίτλο τής άπάντησής του, κι ακόμα εκτός αυτού, αν δὲν του άκούσε ως τέλος τής συζήτησής μας τὸ να δείξη μόνον τὸ αισθητικὸ κλπ. credo δυὸ ανθρώπων, δίχως συνάμα και να ρίξη λίγο φῶς αντικειμενικότερο στα γενικότερα αισθητικὰ ζητήματα πού έφερε στη μέση δ κριτικός τής κριτικῆς του δράματός του.

Και τὰ ζητήματα αυτά συγκεντρώνονται, νομίζω, στα εἴξης δυὸ σημεία: Α) Ένεργεῖ αισθητικὰ

ένα καλλιτέχνημα με στοιχεία ὁμορφίας ξεχωριστά απ' τήν ιδέα του; κι αν ενεργεῖ ποιὰ είν' αυτά; Β) Είναι κοινωνική ή όχι ή τέχνη, αδιάφορο αν τὸ θέλει ή όχι δ ποιητής της;

Σ' αυτά λοιπὸν ες μου επιτρέψουν οι άναγνώστες του «Νουμά» και πρώτος ένας φίλτατος ποιητής, πού του έχει γίνει άνιαρή αυτή ή συζήτηση, να δώσω μιὰ ακόμα άπάντηση στον ποιητὴ του Μάρθα.

Για να υποστηρίξω πὸς ένα καλλιτέχνημα ενεργεῖ αισθητικὰ μόνο με τήν ιδέα πού εκφράζει, δ τελευταίος με φαντάζεται ναχω στο νοῦ μου πὸς δ ποιητής κινάει μόνο απ' τήν ιδέα για να κατεβῆ στα πράγματα. Για να τὸν ευχαριστήσω, εγώ θά υπερθεματίσω. Και για μίνα γνησιότεροι ποιητές είν' εκείνοι πού μας δίνουν τις εικόνες τῶν πραγμάτων, όχι τις ιδέες τους γι' αυτά, πού χάνουντ' εν τελῶς πίσω απ' τὰ έργα τους και δέν αφήνουν να νιώθουμε παντοῦ τήν παρουσία τους, πού δημιουργοῦν με τὸ ένστικτο και όχι με συνείδηση, πού σκέπτονται και μας μιλοῦνε με μορφές και παραστάσεις κι όχι μ' έννοιες και συναισθήματα, πού είναι πλαστικοί κι όχι ρητορικοί, ρομαντικοί, παθητικοί, περισσότερο αντικειμενικοί από υποκειμενικοί, άφρελεις

κι όχι αισθηματικοί, όπως τους διάκρινε δ Σίλλερ, πού ξεκινούν από τὰ πράγματα κι όχι απ' τήν ιδέα, όπως τους χωρίζουν οι ποιητές του Μάρθα και του Φάουστ. Άλλά πὸς τί αυτός δ χωρισμός στο ζήτημα μας; Μήπως ή ιδέα, καθως τὸμολογεῖ κι δ ίδιος ποιητής του Μάρθα, φευγει από τή μέση και στο γνωστότερο τρόπο δημιουργίας; Απ' τήν εικόνα τῶν πραγμάτων πού μας δίνεται, δὲ βγαίνει μοναχὴ της ή ιδέα, όταν μ' αυτή δέν έννοοῦμε τίποτε άλλο από τήν πνευματικὴ παράσταση τῶν πραγμάτων; Και από ένα καλλιτέχνημα, όταν άφαιρέση κανείς τήν παράσταση τῶν πραγμάτων πού μας δίνει, τί του μείνει για να ενεργήση συναισθηματικὰ δζω απ' αυτή; Και με τὸν δρισμό πού δίνει τής ποιητικῆς δημιουργίας δ ποιητής του Φάουστ, πού είναι τῆλλα τὰ στοιχεία πού θά μας δώσουν τήν αισθητικὴ συγκίνηση σ' ένα έργο ζζω και ζέχωρ' απ' τὰ πράγματα πού παρασταίνει τούτο;

Ο κριτικός τής κριτικῆς μου ες στρέψη μιὰ στιγμή να έρευνήσουμε μ' αυτόν τὸν δρισμό ένα έργο του ίδιου ποιητῆ πού μας τὸν έδωσε, τὸ Φάουστ λ. χ., να δούμε πὸς συγκινήθηκε δ δημιουργός του από τὰ πράγματα και με ποιὰ στοιχεία μεταδίνει τή συγκίνησή του και σ' εμάς. Εἶδε, θαρῶ, τὸν ἄνθρω-

κός γραφιάς, όσο κι ε δεν εβαλε τα ίδια λόγια που ε καπετά Λάμπρος ειπε ;

Οτι όμως δεν κάμανε ο Ζέρβας και ο Τζαβέλας βρεθήκανε άλλοι να το κάμουνε. Δεν ειτανε γραφτό να μείνη το Σούλι λείφτερο ως το τέλος, και δυο προδότες, πατέρας και πιά υτερα ο γιός, φέρανε τον Τούρκο στην πατρίδα τους μέσα και καταστρέψανε το ήρωικό το άθάνατο Σούλι.

Το όνομά τους θάμνησκε αιώνια αναθεματισμένο από κάθε Έλληνική καρδιά, ε δεν ειχανε την τύχη, ο πιά εβγενικός ήρωας που έχει η καινούρια Ρωμισούνη, τάπογόνι τους, να ξεπλύνη την ατιμία και να δώση στο άτιμασμένο όνομα δόξα και τιμή δση λίγα όνόματα έχουνε στην ιστορία.

*

Στρατιωτικές συγκυβερνίες μπορεί να λογαριάσθης και τα Μέγαρά που έχουνε το δικαίωμα οι κά τοικοί τους να κρατούνε άρματα, με την υποχρέωση να φυλάγουνε το πέραςμα κχθώς και τα 6 Ντερβενοχώρια στο Μωριά που κι άφτά φυλάγανε από τάλλο μέρος, τη Νιάουσα, τ' Άγραφα κι άλλα μέρη που δεν είναι και πολύ γνωστά.

(άκολουθεί) ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

Τ Ο Ν Η Σ Ι

Κάποιο νηάκι έδω άρπώ κι έλο το βλέπω έμπρός μου.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Κι έν γύρω μου στοχαστικά τα έλβετικά τα έλιάνια
Και των ρυθμών χρυσοπηγή στο ήλιόγεμα ή Λεμάν.
Πάλι κι αυτό το δειλινό στης φαντασίας τα μάτια
Της κόπης μου τα όράματα διαβαίνουνε και πάν.

Νά το τραγοδι το νησι! να το βαθύ το σπήλιο...
Μιά μέρα μας προσδέχτηκε σαν παιζαμε κρηφό.
"Ηρθαμ' αυτού σ'απόμωρα και φύγαμε τον ήλιο
Κ' έσκυφα την δόξα.θη πνοή της για να πιώ.

Νά το μαριάριλο νησι! το λυρικό άκρογιάλι,
Τάνησχα τα κύματα, τα ρυθμικά κουτιά,
Από των δλων την ψυχή τόνειρο ξεπροβάλλει
Και ύπνεται και σμίγεται με την άσπροαγγελιά.

Κι ό θάλασσα, άπ' τα μάτια μου τόσον καιρό χαμένη,
Στον κάμπο των κατόχλων άπλόνοσαι, περνής...
Όραία, μεγάλη, άρμονική, πλατειά και μεθυσμένη,
Και κάτι ψιθυρίζεις μου και κάτι τραγουδάς!
Γενέβη· Θεριστής 1908.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

πο να πονοκεφαλή για να ξεδιαλύνη κάποια μυστήρια και με την ανάγκη της ψυχής του να εκφράζη σ' όμορφιά τις έντυπώσεις του άπ' τα πράγματα, σύλαβε την συγκίνησή του αυτή στη μορφή του Φάουστ. Είδε άπ' τ' άλλο μέρος τα μύρια έμπόδια που βγαίνουν μπρός σε κάθε άνώτερη προσπάθεια, τα χίλια άλλα δολώματα της ζωής κ' η συγκίνησή του άπ' αυτά εκφράστηκε πλαστικά στο πνεύμα του με το ποιητικό πλάσμα του Μεριστόφελη. Συγκινήθηκε κατά τρίτο λόγο από τη μοίρα της γυναίκας, που χάρη στις κοινωνικές συνθήκες, πέφτει θύμα ενός ανθρώπινου αισθηματος κχι το συναίσθημά του αυτό σαρκώθηκε στο Γκρέτχεν. Αυτές λοιπόν οι τρεις συγκινήσεις του ποιητή άπ' τα πράγματα είναι συνάμα τρεις ιδέες για τα πράγματα, που πηγάζουν άπ' αυτά και τα εκφράζουν με το διανοητικό τους τύπο, για να μείνω στην ίδια εκφραση του ποιητή του Μάρθα. Άλλα τί άλλο μας δίνει την αισθητική συγκίνηση στη μορφή του Φάουστ από την υπέροχη προσπάθειά του, τη δαιμόνια, καθώς τη λέει ο ποιητής του; Τι άλλο μας δίνει την αισθητική απόλαυση στο Μεριστόφελη άπ' την άνίλεη άρνησή του κάθε γενναίας τάσης, άπ' την κυνική του χλεύη κάθε εύγενικής όρμης του ανθρώ

ΜΑΡΙΑ Η ΠΕΝΤΑΓΙΩΤΙΣΣΑ

(Έντύπωση)

Δεν έμεινα φχαριστημένος από την τελευταία κριτική του «Νουμά» για το δράμα του Νιρβάνα.

Όχι τόσο γιατί ο «Κριτικός του Νουμά» βρίσκει το έργο του Νιρβάνα άσχημο και παιδιαρισιο, όσο γιατί με τέσσερες άράδες το ξεγράφει από τον κόσμο. Άξίζει δά και περότερη κριτική και περότερη προσοχή και κάποια συζήτηση. Ότι κακό και έν έχει μέσα του έχει καλά πράματα. Τις έν τύπως μου — έντύπωση μισανού θεατή — θάθελα να μου φιλοξενήσει ο «Νουμάς».

Τά δράματα του Νιρβάνα δεν είναι παρμένα από τη ζωή, δεν τα χαρακτηρίζει η έπιμέλεια στην παρατήρηση του κόσμου του καθημερινού, είναι ποιήματα υποκειμενικά γραμμένα για να άπαγγέλονται από ήθοποιούς. Η ζωή τους είναι μετρημένη. Ζουνε μιά βραδιά. Μά εκείνη τη στιγμή κ' έμεις οι θεατές τη ζούμε με εύχαρίστηση, με πίκρα, με συγκίνηση — με ποίηση. Μας βγάλουν από τον κόσμο και μας ρίχουν σ' ένα ιδανικό πανηγύρι — για να μας άφίσουν ύτερα να ξεπέσουμε στον κόσμο ίσως χωρίς να μας μάθουν τίποτις, ίσως χωρίς να μας διδάξουν τίποτις. Και τί με τούτο;

Άς λέμε δ,τι θέλουμε ύτερα από την πράσταση, ες καταστρώνουμε με τη λογική πώς τα πράματα που μας παραστήσανε ειτανε άφύσικα και όχι ανθρώπινα, ες σκοτιζόμαστε να βρούμε άδεξιότητες και άφυσικότητες — το βέβαιο είναι πώς όσο και έν διαμαρτυρηθή ο νοός μας — η καρδιά μας εχτύπησε, η λογική δεν έχει να κάμη τίποτις με την ποίηση.

Μαρία η Πενταγιώτισσα είναι το δράμα της Άγάπης ή καλλίτερα, είναι ύμνος γλυκός και μεγαλοπρεπής στον έρωτα, γιατί από την άρχή στο τέλος της παράστασης ένας ύμνος ψέλλεται σε λειτουργία θρησκευτική με κατανύξη, με μεγαλοπρέπεια, με ήρεμια.

Παλληκαρία σραζονται, οικογένειες καταστρέφονται, η τιμή του σπιτιού βρίσκεται κχτά το ρωμαίικο έθιμο τον έκδικητή της σ' ένκ άδερφό που μονάχα η καλλονή των άδερφών έμποδίζει να γίνη φονιάς, γυναικόπαιδα μένουσ στο δρόμο όρφνα (ο πατέρας ξετρελάθηκε από τη Μαρία και παράτησε τη γυναίκα και τα παιδιά του), γέροντες και γε-

που; Τι άλλο μας σπαράζει στο πρόσωπο της Μαργαρίτας άπ' την άθωια κι άδολη άφροσύνη στάν θρώπινο αισθημά της, άπ' τη σκληρή της μοίρα, που στην περίπτωση αυτή δεν είναι τίποτ' άλλο άπ' το συνάλομα των κοινωνικών συνθηκών μιας εποχής — εναντίον σ' ένα φυσικό νόμο της ζωής; Και τέλος, έν θέλουμε να συγκεντρώσουμε το έλο ποίημα σε μιά καθολική έντύπωση, σε μιά ιδέα, τί άλλο μας δίνει την υπέροχη συγκίνηση σ' αυτό άπ' την τραγική παράσταση της μοίρας γενικά τάνθρώπου, δεμένου στην κάθε ύψηλότερη όρμη του από κάποιους άκατάλυτους νόμους των πραγμάτων;

Ρωτώ λοιπόν: Έκείνο που μας συγκινεί στο Φάουστ είναι τίποτε ξεχωριστό από την ιδέα του και τούτη, άκριβώς σε φανταστούμε τον ποιητή συγκινούμενο άπ' τα πράγματα και δινοντά μας μονάχα τις εικόνες τους, από που άλλου βγαίνει έξόν άπό τη δραματική σύνθεση των περιστατικών του έργου, από τάνθρώπινα στοιχεία του, τις τύχες των ήρώων του, το κομμάτι της ζωής που άντικρίζουμε σ' αυτό; » Όστε πώς να νοήσω το χωρισμό που κάνει των στοιχείων αυτών άπ' την ιδέα στο δικό του έργο ο ποιητής του Μάρθα; Πώς να φανταστώ την αισθητική συγκίνηση χωρία από τούτα,

ρόντισσες βρίζουν και θρηνούν (που να καταλάβουν από έρωτα σε τέτοια ηλικία;) Και άπάνω άπ' όλα τα έρείπια που η Πεντάμορφη χωρίς να το θέλη σπέρνει στα πόδια της, άστράφτει και βασιλεύει φλογερή σαν τον ήλιο και άδιάφορη σαν μιά μεγάλη φυσική δύναμη η μορφή της Μαρίας, η άγάπη η παντοτινή που δε λογαριάζει καταστροφή μήτε ζωές ανθρώπινες, αλλά πάει έμπρός, πάντα έμπρός το δρόμο της — το δρόμο που της χάραξε η Φύση.

Είμαστε σε καιρούς νέους και σε χωριό ρωμαίικο. Η άγάπη, η αιώνια η παγκόσμια άγάπη, γίνεται ρωμαίικη. «Στο μάρμαρο του παντοτινού ο συγγραφιάς έβαλε το πράσινο στεφάνι του χωριού». Η Πενταγιώτισσα είναι φρόνημη, είναι παρθένα και μονάχα ένα λεβέντη άγαπά, τον Ποθητό — μά τον λατρεύει ως με τον τάφο, χωρίς να λογαριάσει τα λόγια του κόσμου, τανάθεμάτα των γερόντων, τα προστάγματα της εκκλησίας που λατρεύει και που σεβεται, την τιμή της, την υπόληψη της οικογένειας... την άγάπη της θεάς της... τίποτις τίποτις...

Παραμορφωμένη, είναι, λέει, η παράδοση της Πενταγιώτισσας, άντρογυναικας με βάρβαρες όρμές — τόσο το καλλίτερο. Η ήρωίνα του Νιρβάνα είναι η προσωποποίηση της όμορφης χωριατοπούλας, που σπέρνει έρωτα δλόγυρά της χωρίς να το ξέρη, χωρίς να το καταλαβαίνη, έτσι την έπλασε στη φαντασία του ο συγγραφιάς και έτσι την έδωσε στο θεάτρο η μεγάλη τεχνίτρια που την παράστησε.

Άν κατηγορούν το Νιρβάνα πώς παραμόρφωσε την παράδοση, δεν μπορούν όμως να τον κατηγορήσουν πώς δεν έφρόντισε να μας πλάση μιά άτμοσφαιρα χωραίτικη ρωμαίικη, άληθινή με τους χορούς και τις χαρές της, με τα πανηγύρια και τις καμπάνες της, με τα τραγούδια και την όμορφιά του κάμπου. Μά και με τις κακομοιρίες του χωριού, τις κουτσομπολιές, τις άδικίες, τα έγκλήματα. Και μέσα σε τέτοια άτμοσφαιρα βλέπουμε να ξετυλίγονται κάτι εικόνες παρμένες από μεγάλους ζωγράφους.

Έτσι ο Angelus του Millet με το χτύπημα της καμπάνας δροσίζει και άγιαζει μιά τρυφερή σκηνή της άγάπης.

Δε θα κρύψω όμως πώς στην πρώτη παράσταση η έντύπωση ειτανε λίγο έκπληχτική, όταν έτέλειωσε το δράμα.

Κάτι περότερο έπεριμέναμε είμαστε δυσαρστημένοι πώς έτσι γρήγορα έτέλειωσε το ειδύλλιο;

πώς να συλλάβω την όμορφιά που ειπενεργεί συναισθηματικά ε ζω άπ' τα κύρια συστατικά που την αποτελούν, δηλ. ε ζω από την πλαστική μορφή που παίρνουν τα περιστατικά, τα πράγματα κάτω από την παραστατική δύναμη του ποιητή και προκαλούν την αισθητική συγκίνησή μας; Κι έν γυρίσουμε στο Φάουστ, μπορεί βέβαια να συναρπαστή κανεις σ' ένα σωρό άλλες στιγμές της τραγωδίας από άλλες υπέροχες άρετές του ποιήματος, μπορεί νάντικρύση ακομμάτια ζωής άνεξάρτητα από τη δραματική σύνθεση του έργου (λ. χ. τη σκηνή μπροστά στην πύλη, το καπηλειό του Άουεζμπαχ, τις κουβίντες της Μάρθας με το Μεριστόφελη κλπ.), μά δλ' αυτά είναι παρεπόμενα, αυτά κι έν έλειπαν δε θα επηρέαζαν τη δραματική σύνθεση, την κεντρική ιδέα, όπως δεν την επηρέαζει και πολύ η τεχνική σύνθεση του έργου, που δεν είναι τόσο έκτακτη κι άνάλογη με την έσωτερική του. Τέτια δευτερεύοντα στοιχεία κανένας δεν το άρνείται βέβαια πώς όχι μόνο δίνουν μιά συγκίνηση καθ' έαυτά, μά και συντελούν στο δυνάμωμα ή στο χαλάρωμα της όλης έντύπωσης. Όμως οι ξεχωριστές αυτές συγκινήσεις δεν υποθέτω να ναι τα στοιχεία που αποτελούν την όμορφιά, με την όποια «δίνει συναισθηματική έπιρ-

τά νεύρα μας δὲν ἐτινάχθησαν ὅσο περιμέναμε ; Δὲ ξέρω νὰ τὸ πῶ. Μιά ἀμφιβολία μᾶς ἔμεινε, μιὰ δυσθυμία καὶ τὸ αἶσθημα τοῦτο ἔκαμε νὰ μὴ χερροκροτηθῇ τὸ ἔργο ὅσο ἔπρεπε.

Ψυχραιμότερος τώρα ξηγῶ τὴ δυσθυμία μου ἐκείνη μὲ δύο λογίων ἐπιχειρήματα.

Ἴσως νὰ ὑπάρχουνε λάθη στὴ σκηναίῃ—καὶ τὸ ἔργο νὰ μὴν εἶναι μαστορεμένο ὅσο χρειαζότανε. Ἴσως ὁ τύπος τῆς Μαρίας νὰ μὲν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν στὸ τέλος πολὺ ἀδιάφορος στὶς καταστροφές πού ἡ παρουσία τῆς σπέρει καθὼς καὶ στὰ δικά τῆς τὰ δυστυχήματα. Ἴσως ἂν ἡ Μαρία ἐφώναζε στὸ τέλος τὴ λαχτᾶρα τῆς, ἐπαναστατοῦσε γιὰ τὰ τόσα ἀδικήματα καὶ πέθανε μὲ μιὰ φωνὴ ἀνθρώπινη, μὲ πόνο καὶ μὲ ἀδμονία, νὰ βρισκαίμε περισσότερη συγκίνηση, γιὰτὶ κατὶ τέτοιο περιμέναμε. Δὲ μᾶς φαίνεται ἂν θρώπινο μιὰ κόρη νὰ δῇ τὸν ποθητὸ τῆς καρδιάς τῆς ξαπλωμένο νεκρὸ στὰ πόδια τῆς καὶ ἕνα χωριὸ ἄλακαιο νὰ τὴ βρίζῃ καὶ νὰ τὴν κυνηγᾷ, —χωρὶς νὰ πάρῃ φόβο, νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ ὄνειρό τῆς, νὰ φωνάξῃ νὰ σπαράξῃ, νὰ βρίσῃ, νὰ πελπιστῇ, καὶ στὸ ὕστερο ξετρελαμένη, νὰ σκοτωθῇ.

Ὁ θάνατος τῆς Μαρίας ἔρχεται πολὺ προμελετημένος, πολὺ ἤτυχος καὶ μὲ φαίνεται ἀφύσικος καὶ ἀδίκος ὅσο ἰδανικός κ. ἄ. εἶναι.

Ἐνα ἄλλο λόγο πού μπορεῖ κανεὶς νὰ βάλῃ ἐμπρὸς γιὰ νὰ ξηγήσῃ τοῦ κοινῶ τὴν σκετικὴ ἀπαγοήτευση, εἶναι ἴσως καὶ ὁ ἀκόλουθος.

Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς ἀκολουθήσαμε τὸ ἔργο μαγεμένοι μὲ τὰ χρυσὰ λόγια του, μὲ τίς τορνεμένες φράσεις του κ' ἐψίλναμε στὴν καρδιά μας μέσα τὸν αἰώνιο ὕμνο στὸν ἔρωτα—καὶ ὄντας ἤρθε τὸ τέλος—τὸ τέλος τὸ ἤρεμο, τὸ ἀδίκον, τὸ προμελετημένο, ἐμείναμε λιγώψυχοι, βλέποντας τέτοια ὁμορφὰ αἰσθήματα νὰ τελειοῦν τόσο ἄσχημα χωρὶς καμμιά ἱκανοποίηση.

Στὸ θέατρο εἴμαστε πάντα παιδιά καὶ θέλουμα καλὰ καὶ σώνει ὁ συμπαθητικός μας τύπος νάντα-μοίβεται καὶ ἡ δικαιοσύνη νὰ λαμποκοπᾷ.

Ἡ μαύρη ἀλήθεια εἶναι πὼς στὴ ζωὴ τὰ πράγματα δὲν εἶναι πάντα ἔτσι καὶ συχνότερα συμβαίνει τὰ ὠραία λόγια, τὰ ἀψηλά αἰσθήματα, οἱ ὁμορφιές τὰ πανηγύρια, οἱ χαρές; νὰ τελειοῦν μὲ ἀπιστίες, μὲ θανάτους, μὲ δυστυχήματα.

Ὅ,τι καὶ ἂν ποῦμε, τὸ δράμα τοῦ Νιρβάνα ἔχει τὴν ἀλήθεια τῆς τέχνης, γιὰτὶ στὸ αἰώνιο θέμα ἀπάνω τοῦ ἔρωτα, ἐτραγούδησε μελωδικὰ καὶ ζου-

γράφισε μὲ ποίηση ἕνα ρωμαϊκὸ εἰδύλλιο· τὸ εἰδύλλιο δὲν εἶναι ἀληθινὸ, εἶναι φάντασμα, εἶναι ὄνειρο, καὶ τὸπλασε ἡ Τέχνη καὶ τὸ κυβερνᾷ ἡ Μοῖρα.

ΟΥΝΤΙΣ

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ

Κύριε Γρ. Ξενοπούλε,

Εἶσαι τίμιος ἄνθρωπος· ἀπὸ τουλάχιστο δείχνουνε πολλὲς φορές οἱ κριτικὲς καὶ τὰ διάφορά σου.

Εἶσαι λοιπὸν τίμιος ἄνθρωπος· πολλὲς φορές ὁμως προσπαθᾷς νὰ συβιάσῃς τ' ἀσυβίαστα : τὴν τιμιότη μὲ τὴ δημοσιογραφικὴ κουτοπονηριά.

Ἔτσι γράφοντας καὶ γιὰ τὰ «Ρόδα καὶ Μήλα» Δ' τοῦ Ψυχάρη μᾶς ἔλεγες πὼς ὁ ψυχαρισμὸς εἶναι ἕνα ὠραῖο ὄνειρο πού προσπαθεῖ νὰ πλάσῃ μιὰ μεγάλη Ἑλλάδα ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μᾶς τὸν παρουσιαζέας γιὰ σύστημα ὀλίθριον στὸ ἔθνος.

Τὸ ἴδιο ἀπάνω κάτω ἔπαθε καὶ μὲ τὰ μίνα : γράφοντας στὶς «Ἀθήναι» 29 τοῦ Θεριστῆ μᾶς λές γιὰ τὸ μικρὸ μου ἔργο, πὼς, «ποτέ μου δὲν ἔκονσα τελειότερη μουσικὴ ἀπὸ Ἑλληνα συνθέτη» καὶ παρακάτω μᾶς λές : «Στοιχηματίζω ὅμως, ὅτι, ἂν ἡ γλωσσικὴ διαστροφή ἔχει συντελεσθῇ πρὸ πολλοῦ ἐντός του, ἀδύνατον νὰ μὴ διεισδράσῃ ἤδη καὶ τὸ τάλαντόν του ἀναλδῶς καὶ νὰ μὴ διακρίνεται, ἀπὸ παρατηρητὴν δεξτέρον κάπως, τὰ ἔργα αὐτῆς τῆς διαστροφῆς καὶ εἰς τὰς συνθέσεις του».

Καὶ χωρὶς νὰ σοῦ παρατηρήσω τί περίεργο πού εἶναι ὁ ἀγλωσσικὰ διεισδυμένος «πρῶτος Ρωμὸς συνθέτης» νὰ γράφῃ καθάρια Ἑλληνικὴ μουσικὴ (κατὰ πού λές ἐλόγου σου) ἐκεῖ πού τόσοι καὶ τόσοι ἀκεκαθαρμένοι «Ἕλληνες συνθέται» σὰς προσφέρουνε μόνον Ἱταλικὲς σαλάτες μὲ κρομμυδάκια, θὰ ζετᾶσω μόνε λίγο ἐκεῖνὰ τὰ «διεισδράσῃ» σου.

Λέγοντας πὼς ἕνας τεχνίτης διαστράφηκε, ἐνοοῦμε βέβαια, πὼς ἀπτός ὁ τεχνίτης βρισκότανε μιὰ φορὰ σὲ καλῆτερο δημιουργικὸ ἢ τεχνικὸ δρόμον καὶ ξέπεσε σὲ χειρότερον· καὶ τὴν ἀποδείχουμε ἀπὸ τὴ διαστροφή συγκρίνοντας τὰ ἔργα του τῆς περασμένης καὶ τῆς τωρινῆς του ἐποχῆς.

Καὶ ἰδῶ εἶναι πού πέφτεις ἔξω γιὰτὶ βλέπεις ἔργα δικά μου ἐποχῆς μὴ δημοικῆς ἢ ἀμαλλιαρῆς ἂν ἀγαπᾷς, δὲν ὑπάρχουν· ὑπάρχουν μόνον τρία τραγούδια κ' ἕνα κομμάτι γιὰ πιάνο ἐποχῆς μισοδημοικῆς, πού τὰ τύπωσα ὅταν ἤμουν ἀκόμα μαθητῆς

στὸ Ὄδετο τῆς Βιέννης, κ. ἄ. θέλῃς κόπιασε νὰ τὰ συγκρίνῃς μὲ τὰ ἔργα πού ἐχτελεστήκανε στὴ βραδιά μου, πού εἶναι ὅλα φαντακτὰ ἐμπνεσμένα ἀπὸ τὴν ψυχὴ, τὴ γλώσσα καὶ τὴν φιλολογοία τὴν Ἑθνική, κ' ἔπειτα ἔλα νὰ μοῦ πῆς ἄ βρισκῃς «ἐλάττωση» ἢ ἀφξήση» στὸ καλλιτεχνικὸ μου ζετύλιγμα εἴτε στὴν ἐμπνεψη, εἴτε στὴν τέχνη, εἴτε στὴν αἰσθητικὴ ἢ τὴν ἐχτέλεση.

Δὲν εἶμαι ἄξιος ἐγὼ νὰ κρίνω ἂν ὁ δημοτικισμὸς ἢ ἀμαλλιαρισμὸς ἂν ἀγαπᾷς «ἐλαττόνει» ἢ ἀφξάινει ἕναν ποιητὴ, ἕνα γλύφτη ἢ ἕναν ζουγράφον. Μπορῶ ὅμως νὰ σὲ βεβιάσω πὼς ἐγὼ ὁ Μανώλης Καλομοῖρης αἰστανόμαι τὸν ἑαυτὸ μου τόσο ἀφξημένο καλλιτεχνικὰ ἀπὸ τὸ δημοτικισμὸ πού κ. ἂν ὄλοι οἱ ἄλλοι πολὺ πῶς μεγάλοι καὶ σπουδαῖοι πατριωτικοί, ἐθνολογικοί, γλωσσολογικοὶ καὶ αἰσθητικοὶ λόγοι ἔλειπαν, πού μὲ κρατοῦν σφιχτοδεμένο μὲ τὴν Ἑθνική μας γλώσσα, πάλι θὰ δίσταζα νὰ ἐγκαταλείψω τὸ δημοτικισμὸ ἢ ἀμαλλιαρισμὸ, ἂν ἀγαπᾷς, ἀπὸ φόβο μήπως «ἐλαττωθῶ ὡς καλλιτέχνης».

«Ὅπερ εἶδει δεῖξαι».

Χάρκοβο 10 τοῦ Τρυγητῆ 1908

Μὲ ὑπόληψη

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔντοκοι καταθέσεις

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμματῆα καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερελῆνας ἀποδοτέας εἰς ὀρισμένην προθεσίαν ἢ διαρκείας.

Αἱ εἰς χρυσόν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς δ' ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσόν ἢ εἰς ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὁμολογούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσεσι τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

Table with 2 columns: Deposit type and interest rate. 1) 2% for 1 month, 2) 2% for 3 months, 3) 3% for 6 months, 4) 4% for 1 year.

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικῶς ἢ ἀνώνυμοι.

ροῆ κτλ. ἕνα καλλιτεχνικὸ ἔργο, χωρὶς ἀπ' τὴν ἰδέαν στὴν ἧποία συγκεντρώνεται». Κι ὅταν μιλοῦμε γιὰ δραματικὴν συγκίνηση, νομίζω πὼς αὐτὴ μονάχα μὲ τὴν κεντρικὴν ἰδέαν τοῦ ἔργου μπορεῖ νὰ προκληθῇ δηλ. μὲ τὴ σύνθεσιν τῶν περιστατικῶν καὶ μὲ τὴν ἀναγκαῖα καὶ λογικὴν φορὰ τούτων στὴν καταστροφή. Αὐτὸ τὸ παραδέχεται καὶ ὁ ἴδιος ποιητῆς τοῦ Μάρθα καὶ λέει πὼς ἂν ἡ λύσις τοῦ ἔργου του εἴταν διαφορετικὴ, θὰ γκρεμιζόνταν πρόρριζα ἡ κεντρικὴ του αἰσθητικὴ ἰδέα. Ὡς τόσο φαντάζεται τοὺς θεατῆς του νὰ καταδικάζουν τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ ἀπ' τ' ἄλλο μέρος νὰ συγκινοῦνται ἀπ' τὰ πραγματικὰ στοιχεῖα πού πηγάζει. Ἐλεύτερος νὰ τὸ φρονῇ, μὰ ἐμένα δὲ μὲ πείθει, ὅσο δὲ μοῦ ἀποδείχνει πὼς εἶναι δυνατό νὰ χωριστῇ ἡ ἰδέα ἀπ' τὰ πράγματα πού ἐκφράζει. Ἄν μὲλεγε πὼς ἄρεσαν στοὺς θεατῆς οἱ ὁμιλίαι τοῦ σαλονιοῦ τοῦ Βέρδα, ἡ σκηναίῃ τῆς ἀπαγωγῆς, τὰ στεῖα τοῦ στρατιώτη καὶ τοῦ ποιητῆ Ζόλα, ὑπομονὴ ἂν μὲλεγε πὼς τοὺς ἐνθουσίασε ἡ τεχνικὴ σύνθεσις τοῦ ἔργου, νὰ βγάλω τὸ καπίλο μου. Μὰ τοῦτα δὲν τὸ πιστεύω νὰ τὰ κηττάξῃ καὶ ὁ ἴδιος στὰ στοιχεῖα πού συζητοῦμε ἂν ἐνεργοῦν ἢ ὄχι αἰσθητικὰ ξεχωριστὰ ἀπὸ τὴν ἰδέαν. Καὶ τέλος ἂν μὲ τὸν ἰσχυρισμὸ πὼς ἀσυχρὸν ἕνα καλλιτεχνικὸ ἔργο μὲ δια-

φορετικὰ στοιχεῖα ἐνεργεῖ στὸν πολὺ κόσμον καὶ στὸ ἐκλεκτὸ κοινὸ πού ὑψώνεται στὴν ἰδέαν του· νομίζω ὅτι ἀποδείχνει μὲ ποῖα στοιχεῖα ὁμορφιάς ἐνέργησε ἀσυναίσθηματικὰ ὁ «Ἀρχιτ. Μάρθα», ἐγὼ εἰμ' ἐκεῖνος πού θὰ εἶχα τὴ λιγότερη διάθεσιν νὰ τοῦ τᾶμφισθηθῶ.

**

Εἶδαμε λοιπὸν πὼς ὁ ποιητῆς τοῦ Φάουστ ξεκίνησε ἀπ' τὰ πράγματα σύμφωνα μὲ τὸν τρόπο τῆς ποιητικῆς δημιουργίας, πού ἐγὼ δὲν τὸν εἶχα στὸ νοῦ μου, κατὰ τὸν ποιητὴ τοῦ Μάρθα, μιλώνοντας γιὰ τὸ δράμα του κ' ἐν γένει γιὰ τὴν τέχνη. Θέξτε ἴσως νὰ ζετᾶζαμε μὲ τὸ ἴδιο μέτρο καὶ τὸν τελευταῖον, γιὰ νὰ δοῦμε κατὰ πόσον ἡ ἰδέα τοῦ ἔργου του, ὅπως τὴ διατυπώνει : τὸνεῖρο ἀνώτερον ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, τὸ ψέμμα ὁμορφότερον ἀπ' τὴν ἀλήθειαν κλπ.— πῆγασε καὶ βγῆκε τόντις ἀπ' τὰ πράγματα, ἂν δηλ. τὸ ἔργο του εἶναι ἀντικειμενικὴ παράστασις τῶν τελευταίων ἢ μονάχα ὑποκειμενικὴ. Μὰ ἔτσι θὰ γυρίζαμε δλόβολα μέσα στὸ Μάρθα καὶ σκοπὸς μου ἰδῶ εἶναι νὰ δώσω μόνον κάποιες ἐξηγήσεις στὸν ποιητὴ του, ὅσο τὸ δυνατόν ὄξω ἀπὸ τὸ δράμα του.

Ὅ,τι βλέπω παρακάτω στὴ στερνὴ ἀνταπάντησή του, εἶναι πὼς θέλει νὰ συγχίξῃ τὴν αἰσθητικὴν συγκίνηση μὲ τὴν ἀπλὴν συγκίνηση πού δίνει καθὲ τυχαῖον ἐριστατικὸν. Καὶ στὴ ζωὴ ἀκόμα κάθε φαίνοντο ἔχει βίβλια τὴν αἰσθητικὴν παράστασίν του, ὄχι ὅμως χωρὶς ἀπὸ τὰ αἰτία πού τὸ γεννοῦν. Χωρὶς ἀπ' αὐτὰ μὲνει ἀπλὸ ἀνεκδοτό. Σκοτώθηκε ἕνα παλλικαρι ἀπὸ ἀγάπην στὴ γειτονιά τοῦ ποιητῆ τοῦ Μάρθα. «Ὅλοι ἐκλαψαν τὴ μοῖραν του. Σὰ σκούπισαν τὰ δάκρυά τους, σκεφτήκανε πὼς οἱ αἰτίαι τοῦ θανάτου του δὲν εἴταν καὶ τόσες λογικῆς. Ἐ τότε τὸ περιστατικὸν δὲν ἔχει σημασίαν αἰσθητικὴν γιὰ μίνα. Ἡ μοῖρα αὐτὴ, πού τὸκλαψαν μὲ τὴν ὑπόθεσιν τῆς λογικῆς ἀνάγκης τοῦ θανάτου του, ἀλλάζει σὲ ἀπλὴν συγκίνηση πού προκαλεῖ καθὲ ὑπαρξὴ πού χάνεται. Τὸ μοιραῖον γιὰ νὰ συγκινήσῃ αἰσθητικὰ ὀφείλει νὰ δεχτῇ ὡς τίτιον, ὁ βραγχᾶς τῆς μοῖρας», γιὰ νὰ πλάκωσῃ τὰ στήθια ἐκείνου πού γυρεῖ αἰσθητικὴν συγκίνηση, πρέπει νάχῃ τὸ λογικὸν καὶ ἀναγκαῖον του σύνδεσμον μὲ τίς αἰτίαι τοῦ περιστατικοῦ πῶς μὲν μὲνός μας, πρέπει νὰ φανερώναται καὶ νὰ νοῆται ἡ μοιραία ἐνέργεια τῶν φυσικῶν ἢ κοινωνικῶν δυνάμεων πού ἐδήγησαν ἀναπόφευκτα τὴν καταστροφή. Ἄλλιώτικα καθὲ διήγημα πού

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. 8.— Για τις Επαρχίες Δρ. 7
Για το Έξωτερικό Φρ. Χρ. 10.

Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τρι-
μήνη) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ε δὲ στείλει μπροστά
τὴ συνδρομή του.

10 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κώδικα (Σύνταγμα, Ὁμόνοια, Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιοδρόμου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπογείου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ὁ πόντος—Γιατὶ δὲν ἔχουμε στρατὸ—Γυμνάσια γιὰ τὴ γλῶσσα—Ὁ τεμπέλης καὶ ὁ ἀρίκανος—Ὑπάλληλοι τοῦ Τράμ.

ἈΠΟ τὸ «Σκρίπτ» τῆς Πέμπτης παίρνουμε τὸν ἀκόλουθο παράγραφο :

«Χαριτωμένον ἐπιπέδιον συνέβη εἰς τὰς ἀουχίσεις μεταξὺ ἐνὸς λοχιῶν καὶ τοῦ πρίγκηπος Χριστοφόρου, ἀληθεύοντος μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ εἰς τὸ 1ον σύνταγμα. Τὸ ἐπιπέδιον διεδόθη ἁμέσως μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν δύο συνταγμάτων, ἐχρησμένοι δὲ ὡς ἰαμπρὸν μάθημα δι' ὅλους ἐν γένει τοῖς βαθμοφόροις τῆς ὑπερκαθαρευούσης.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος λοχίας ἐδίδασκεν ὀνοματολογίαν τοῦ νέου ὅπλου εἰς τοὺς ἀνδρας τοῦ λόχου του. Ἀφῆκε τὸν ἐπιπέδιον ὁ πρίγκηψ ἀνθυπολοχαγὸς καὶ παρηκολούθησε τὴν διδασκαλίαν του καθ' ἣν στιγμήν εἶχεν ἐνώπιόν του κάποιον χωρικόν, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄφρος δὲν προέδιδεν ὅτι ἐννοεῖ τελείως τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ λοχιῶν ἐφαίνετο δὲ ὅτι ὁ χωρικός δὲν ἀντελαμβάνετο καὶ τὴν λέξιν ἑκατοστὰ τὴν ἐπιμόνωσ ἐπαναλαμβάνομένην ὑπὸ τοῦ λοχιῶν.

Τότε ὁ πρίγκηψ Χριστοφόρος στρέφεται πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ λέγει :

— Νὰ μεταχειρίζεσαι τὴν λέξιν πόντους καὶ ἐν γένει ὅσα τὸ δυνατόν ἀπλουστερὰς λέξεις διὰ τὰς ἐννοεῖς οἱ ἀνδρες».

*

ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ μας θὰ θυμούνται τὸ ἔσχατο ἄρθρο τοῦ Ρήγα Γκόλφη «Γιατὶ δὲν ἔχουμε στρατὸ» πού δημοσιεύτηκε πρὸ δύο περὶπου χρόνια στὸ «Νουμά». Στὸ ἄρθρο του αὐτὸ ὁ Γκόλφης ἀποδείχνει τετραγωνικώτατα πὼς δὲν

τελείνει μ' ἓνα θάνατο ἢ καθεὶ διάφορο αὐτοκτονίας θάταν καλλιτεχνικὰ ἔργα. Ἡ λογικὴ αὐτὴ ἀνάγκη δὲ λέω πὼς δὲ βρῆκεται στὴ ζωὴ σὲ καθεὶ βῆμα καὶ πὼς δὲν μπορεῖ νὰ τὴ συλλάβῃ πάσα ἓνας πού αἰσθάνεται βαρύτερα τὴ σημασίαν τῆς, μὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, κατὰ μίαν, καθεὶ καλλιτεχνικὸ ἔργο, πού δὲ βγαίνει ἀναπόδραστα αὐτὴ ἡ ἀνάγκη, δὲ μπορεῖ νὰ συγκινήσῃ αἰσθητικὰ. Γι' αὐτὸ οὗτ' ἐμὲ, οὔτε πολὺ περισσότερο τοῦ ποιητῆ τοῦ Μάρθα, μὰς συγκινοῦν ἔργα πῶσον σκοπὸ νὰ δώσουν μιὰ ἐντύπωσιν μονάχα μὲ τὰ δραματικὰ τους περιστατικὰ, ἀνεγνίστα γιὰ τὸ λογικὸ καὶ ἀνεγκαιῶν σύνδεσμο μὲ αἰτίαι πού τὰ γεννοῦν, Μοῦ φτάνει νὰ θυμῶσω ἕνα ἀπὸ τοὺς πρωτομάστορας σὲ τέτιου εἶδους ἔργα, τὸν πολὺ Σαρδού. Ἀ. χ. ὅταν ἡ Θεοδώρα του τρυπάει μὲ τὴν καρφίτσα τὴν καρδίαν τοῦ ἐραστῆ τῆς—πὼς διάλογο τὸν λέν δὲν τὸν θυμοῦμαι— τίνος θεατῆ δὲν κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον μὲ τὸ πρᾶγματι δραματικὸ τοῦ περιστατικοῦ; Μπορεῖ ὅμως ὁ ποιητῆς τοῦ Μάρθα νὰ ὑποστηρίξῃ πὼς αὐτὸ εἶναι καὶ μιὰ αἰσθητικὴ συγκίνηση συνάμα; Μπορεῖ νὰ ἰσχυριστῆ ὅτι ἡ φρίκη τῆς στιγμῆς αὐτῆς καὶ τῶσων ἄλλων δραματικῶν πυροτεχνημάτων εἶναι μιὰ ἔκφρασις σὲ ὁμορφίαν τῆς βαρύτερης οὐσίας καὶ σημασίας τῆς

ἔχουμε οὕτε καὶ θάξουμε ποτὲ στρατὸ, γιατί δὲν ἔχουμε γλῶσσα, γιατί εἶναι ἀδύνατο οἱ στρατιῶτες, καὶ τελειοφῶτοι ἀκόμα τῆς Φιλολογίας ἂν εἶναι, νὰ νιώσουν τὴς κομικῆς καὶ μπαλασαωμένης λέξεως πού τοὺς μαθαίνουσι στὸ ἱστράκι. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ τότε ὁ κ. Πάλλη πλέρως καὶ τυπώθηκε σὲ ξεχωριστὸ φυλλάδιον καὶ μοιράστηκε σὲ ὅλα τὰ στρατιωτικὰ σώματα καὶ σὲ ὅλα τὰ στρατιωτικὰ γραφεῖα..... καὶ δὲν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα, ὅπως δὲ φέρνει κανένα ἀποτέλεσμα καθεὶ ἀληθινὸ καὶ καθεὶ σωστὸ σ' αὐτὸ τὸν τόπο.

Καὶ νὰ πού σήμερα ὁ Χριστοφόρος ἀναγκάστηκε νὰ συστήσῃ κείνο πού σύστησε ὁ «Νουμάς», γιὰ νὰ ποχτήσουμε στρατὸ.

Νὰ δοῦμε ὅα πιάσει τώρα τόπο ἡ παρατήρησις ἐνὸς πρίγκηπα;

*

ΕΜΒΙΣ θὰ στείλωμε μερικὰ ἀντίτυπα πού μὰς περισέψανε στὸ γραφεῖο μας; στὸ Χριστοφόρο, γιατί πάντα ἔχουμε ἰλιπία πὼς ἴσπερ' ἀπὸ μερικὰ χρόνια, ὅταν ἀρχινῶσιν νὰ νομίζονται κάπως τὰ ματια μας, θὰ χρειαστῆ νὰ ξαναγίνουμε μεγὰλα γυμνάσια, ἔχει πιά γιὰ ψευτομάχη, ἀλλὰ γιὰ νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸ κεφάλι τῶν ἐφέδρων τὴς ἀχυρῆνης λέξεις καὶ νὰν τοὺς μάθουμε νὰ λένε τὰ εἶδη τοῦ ὅπλου καὶ ὅλα τὰ στρατιωτικὰ πρᾶγματα μὲ λέξεις ζωντανῆς πού νὰν τὴς νιώθουν καὶ νὰν τὴς θυμοῦνται σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ.

*

ἌΝ ἔχετε κέρι γιὰ τὸ «Ἐποπτικὸν Συμβούλιον τῆς μέσης Ἐκπαίδευσως»..... καὶ δὲ συμαζεύεται, γνωμοδοτήσῃ πὼς πρέπει νὰ μεταθεθῆ ἓνας καθηγητῆς ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴν Καρδίτσα, γιατί ἀποδείχτηκε, λέει, ἀνωθρὸς περὶ τὴν ὑπηρεσίαν καὶ νὰ μεταθεθῆ ἓνας ἄλλος καθηγητῆς στὸ Κασπινῆσι γιατί εἶναι ἀνεπαρκής».

Δηλ. ὁ ἓνας εἶναι τεμπέλης καὶ ὁ ἄλλος ἀρίκανος. Καὶ τὸ περιφροῦν σπουδίου, ἀντὶ νὰ προτείνῃ τὴν πάψην τους, προτείνῃ τὴ μεταθεσὴν τους.

Πολλὰ καλὰ φέρθηκε ὁ κ. Στάης πού πέταξε μιὰ τόσο ἀστεία καὶ ἀσυνείδητη γνωμοδότησι στὰ σκουπίδια.

*

ΠΡΟΧΤΕΣ τὴ νύχτα ἓνας ὁδηγὸς τοῦ Τράμ ἔσπασε τὸ κεφάλι τοῦ καθηγητῆ κ. Κραζῆ μ' ἓνα σίδερο, γιατί ὁ κ. καθηγητῆς τόλμησε νὰν τοῦ κἀναι κάπια παρατήρησις μέσα στὸ Τράμ.

Ἄν εἶναι ἄγρια αὐτὰ τὰ καμώματα καὶ ἂν ἐξουτελιζοῦμε μιὰ πρωτεύουσα, δὲν ἔξομε. Μοναχὰ προτείνουμε, μὲ τὸν προπεύμενο σεβασμὸ πάντα, στὴν περιφροῦν ἑταιρία τῶν Τράμ, μιὰ καὶ πιάσαν τοὺς Σκρουμπάους τὰ τούρκικα ἀποσπάσματα, νὰν τοὺς ζητήσῃ, μέσο τῆς πρεσβείας μας, ἀπὸ τὴν Τουρκίαν καὶ νὰν τοὺς διορίσῃ ὑπάλληλους τῆς ἐστῆ Τράμ.

Πάντες οἱ ληστῆς πὼς εὐγενεῖς καὶ πὼς ἀρῶποι θάναν ἀπὸ μερικὸς ὑπάλληλους τῆς.

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀπὸ τὴν ἐπιθεώρησι τῶν νέων ἐλληνικῶν γραμμάτων πού βάζει στὸ τελευταῖο φυλλάδιον τοῦ «Mercure de France» ὁ ἀκούρατος φίλος τῶν Ἑλλήνων κ. Philéas Lebesgue, παίρνουμε τὰ παρακάτω :

«Οἱ «Ἀλυσίδες», τὸ νέο ἔργο τοῦ κ. Ταγκόπουλου, τολμηρὰ πρόφρασις γιὰ πόλεμο καὶ γιὰ διδασχί. Ὁ συγγραφεὺς του, μέσα σ' αὐτὸ, κατὰσθηθα τὴ χτυπᾷ τὴν πρόληψιν καὶ διαλαλεῖ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλήθειας γιὰ τὸ καθεὶ, καὶ τὴν ἀρετὴ τῆς ἀλήθειας, τὴ δύναμιν τῆς ἀπάνου στὴν κοινωνίαν, τὴν λυτρωτικὴν. Ἡ ἀλήθεια πρέπει, ὅπως ὅπως, νὰ βασιλέψῃ. Σ' ἓνα ξεχωριστὸ ζῦμπημα μιὰς συνείδησις, πού γγίζει μαζί καὶ τὸ ἄτομο καὶ τὸ ἔθνος, στηρίζετ' ἐδῶ ἡ δραματικὴ σύγκρουσις—γιατὶ στὴν Ἑλλάδα ἡ πρόληψιν παρουσιάζεται πὼς πολὺ μὲ τὸ γλωσσικὸ τύπο· ἀλλὰ, καθὼς πολὺ καλὰ τὰ πόδεξε ὁ Πέτρος Βασιλικός, τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κλεῖ μέσσα του ἓνα ζήτημα κοινωνικὸ, καὶ ἡ κίνησις γιὰ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα φανερώνει ἓνα λαϊκὸ σήκωμα, σύμφωνα μὲ τὴς ἀνάγκης τῆς νεώτερης ζωῆς. Ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ πρέπει νὰ γίνῃ ἰκανὴ νὰ τὴ σφιχταγκαλιᾷ τὴν ἀλήθειαν, γιὰ τὴ σωτηρίαν τῆς τὴν ἀξίζει τὴν ἀλήθειαν, καὶ αὐτὸ ἔρχεται ὁ Στρωτός νὰ μὰς δείξῃ, ἐκεῖ πού ρίχνει στὴν ψυχὴ τῆς Ἀστρούλας τὸ σπὸρο μιὰς τόσο καρπερῆς μεταμόρφωσις. «Τετοιοὶ φιλοσοφίαι δὲν περνᾶνε σ' ἔμψ ἐδῶ!» εἶπανε οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ἰδεολογικοῦ θεάτρου, σὴν ἐνοχλημένοι ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν μιὰς συγκίνησις σωστὰ σωστὰ αἰσθηματικῆς. Μπορεῖ νὰ εἶναι τοῦτο τὸ κύριο ψεγάδι τοῦ ἔργου. Μολαταῦτα ἀνάγκη νὰ ἀναγνωρίσουμε πὼς τὸ δράμα ἐνδιαφέρει ἔξω ἀπὸ τὴς συνηθισμένες ἐρωτικῆς σκηνῆς, καὶ ὅτι πλέκεται γύρω στὰ ἀψήλοτατα, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τὰ μελλόμενα ἓνος λαοῦ. Δίκιο λοιπὸν εἶναι νὰ πιστέψουμε μαζί μὲ τὸν συγγραφεὴ πὼς ἓνα τέτιο εἶδος δραματογραφικῆς ἐργασίας, τελειοποιημένο καθὼς ταιριάζει καὶ καθὼς τὸ εἶχε προαιστανθῆ ὁ μεγαλοφυῆς ποιητῆς τῶν «Κούρδων», εἶναι πολὺ πὼς κοντὰ, μὲ τὸν αὐτόματο ἰφενισμό του, στὴν ἰδέαν τῶν αἰσχυρίων δραμάτων, δηλονότι στὴν ἰδέαν τῆς ζωῆς, πολὺ πὼς κοντὰ ἀπὸ τὰ ἄνοστα σκηνικὰ ξαναχτισματα, πού γίνονται συγνὰ πικρὰ εἰς βάρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Ἐπειτα ἔδραξε καὶ μὲ τοῦτο ὁ Μαλλιαρῆμος

ζωῆς, πῶχει σκοπὸ τῆς νὰ μὰς δῆνῃ ἡ τέχνη; Κάποιο παρόμοιο σκοπὸ δὲν τὸ πιστεύω νὰ τῆς ἀρνῆται ὁ ποιητῆς τοῦ Μάρθα καὶ ὡς τόσο ἐνὼ συζητοῦμε γιὰ σχετικὰ μ' αὐτὴ ζητήματα, αὐτὸς φέρνει στὴ μέσιν τὴ συγκίνηση πού δίνουσι τὰ φαινόμενα «χώρια ἀπ' τὴς αἰτίαι πού τὰ γεννοῦν»!

Τὴ διαφορετικὰ διδάσκουν κάποια κάποια ἀριστοργήματα, ἀπὸ κείνα πού φοβῆται ὁ φίλος μου πὼς κινουνοῦν νὰ παραδοθῶν στὴ φωτιὰ ἀπ' τὰ συμπεράσματα τῆς κριτικῆς μου. Στὸ θάνατο τῆς Δεσδεμόνας λ. χ., στὸ γκρέμισμα τῆς Σικλιζέτης ἀπ' τὸν πύργο, ἢ στὴ θλιβερὴ ἱστορία τῆς Μαργαρίτας τί μὰς συγκινοῦν; Οἱ καταστροφῆς μονάχα ὡς δραματικῆς στιγμῆς, ἢ ὡς συνέπειαι λογικῆς καὶ ἀναγκαίαι τῶν ἀφορμῶν, τῆς σύνθεσις καὶ τῆς φορῆς τῶν περιστατικῶν πού ἔφεραν σ' αὐτῆς; Τὰ δάκρυά μας προκαλοῦνται ἀπὸ τὸ θάμα τῆς καταστροφῆς μονάχα, ἢ εἶναι κορυφωμά καὶ ἔσπασμα μιὰς συγκίνησις πού προπαρασκευάζεται ἀπ' τὸ φυσικὸ καὶ ἀνεγκαιῶν δέσιμο τῆς ὅλης σύνθεσις τῶν περιστατικῶν μὲ τὴν καταστροφὴν, ἀπὸ τὸν ἀναπόφευχτο δρόμο τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτὴ (*) ἀπὸ τὴ φυσικὴ

*) Ἐδῶ ἤθελα νὰ παρατηρήσω πὼς ὁ ποιητῆς τοῦ Μάρθα θελόνει ξανά τὰ πρᾶγματα. Οἱ θεατῆς τοῦ ἔργου

γένεσι καὶ φορὰ τῶν συναισθημάτων τῶν προσώπων, πού δικαιολογοῦνται τέλεια ἀπ' τὴ σύνθεσι τῶν πρώτων γύρω τους. Στὸ τελευταῖο τοῦτο ἄς ζητήσουμε ἐπίσης καὶ τὸ λόγο πού ἔργα μὲ διαφορετικὸ αἰσθηματικὸ ζωῆς μὰς δίνουσι συγκίνηση ἰδιοῦ ἢ ἀνάλογου βαθμοῦ, διχως νὰ σκοντάθουν στὸ τυχὸν ἀντίθετο δικὸ μας. Ἐτσι λ. χ. στὸν Ὀθέλλο δὲ ρωτοῦμε : Εἶν' ὁ φυσικὸς δρόμος πού θάπερνε τὸ πάθος ἢ νὸς πολιτισμένου ἀνθρώπου τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα; Ἡ στὸ Φάουστ· Ἐξταν αὐτὴ ἡ θέσι τῆς σημερινῆς χειραφετημένης γυναικὸς στίς προοδεύουσας κοινωνίας; Ὅταν τὰ πρᾶγματα, ἢ ὑπόστασις τοῦ κοινωνικοῦ του, λέει, χειροκρότησαν τὴν καταστροφὴν χωρὶς νὰ καταλάβουν (!) Πὼς δηλαδὴ; Τούτοις συγκινῶσι αὐτὴν σὲ δραματικὴν στιγμὴν μονάχα ἢ εἶταν τόσο πολὺ συναρπασμένα ἀπὸ τὴ συγκίνησιν τους ἀπὸ τὰ ἄλλα στοιχεῖα τοῦ δράματος του πού ἀναζέρει, ὥστε δὲν πρόσεξαν καλὰ τὴν καταστροφὴν του; Μὰ ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ πὼς ἂν ἡ λύσις εἶταν διαφορετικὴ, ἢ κεντρικὴ ἰδέαν τοῦ ἔργου του θὰ γκρεμίζονταν προρίζα, τότε ἀπ' τὴ διαμαρτυρησὴ τῶν θεατῶν του διὰ πρᾶγματα μπορεῖ κανεὶς νὰ συμπεράσῃ : Ἡ ὅτι εἰ θεατῆς δὲν εἶταν ἄξιος νὰ παρακολουθῆσιν τὰ περιστατικὰ στίην ἀναγκαίαν ἔκτασιν τους, δηλ. ἀνὰ συλλάβουσι τὴν δλοκληρωτικὴν σημασίαν τοῦ φαινομένου, ἢ ὅτι τὸ ἀνθρώπινο αἰσθηματικὸν, ὅταν συνῆραν, ἀπέκρουσε τὴ λογικὴν τῶν περιστατικῶν, ὅπως τοὺς τὴν πέρασσε ὁ ποιητῆς.

μια καλή ευκαιρία για να τονίσω τις πολιτικές του γνώμες, και πρέπει να το συλλογιστούμε κάπως οι αντίπαλοί του. Δεν είναι αρκετό να κατηγορήσουμε πάντα τους όπαδούς του μαλλιαρισμού, παρασταίνοντας τους αντιπατριωτικούς πράμα που είναι ψέμα. Με τη μέθοδο του οστρακισμού και με την πεισματάρικη αντίσταση στους νόμους της ζωής, γεννά κανείς την υπερβολή και ανάφθει επαναστατικές φωτιές. Λυπηρό για την Ελλάδα ανίως και βίαση μια μέρα η δημοτική γλώσσα τις πόρτες του Πανεπιστημίου με τα όπλα τα επαναστατικά.

Παραθένα τα «Τραγούδια του Βλάμη», και χωρίς να έχουν απαιτήσεις μεγαλότεχνων έργων, γιομάτα από μιάν όρμη συμπαθητικώτατη. Είναι στίχοι νέου δόν Ζουάν, κυνηγητή και καταχτητή των όμορφων, και το πρόσωπο ζωγραφίζεται από το ύφος. Μά τέτοια δε γίνονται μονάχα στην Ελλάδα.

Τα λιγιστά ποιήματα που μας τραγουδεί ο Ταμπούρας του άσύγκριτου Πάλλη, αυτά έκφραζον στην έντελεια την ελληνική ψυχή, και φαίνονται πως είναι παρμένα από κάποια λαογραφική συλλογή. Γλώσσα και ύφος, πράματα κ' αίσθημα, όλα είναι ελληνικά καθάρι, σάμπως να μετουσιώθηκε στις ελαφρές τούτες ρίμες, χυμένες από το λάρυγγα κάποιου άηδονιού του Πίντου, το φως που λούζει τα βουνά της Ελλάδας. Άκόμα και τα κομμάτια τα μεταφερμένα από ξένα κείμενα παίρνουνε θαμαστά την ελληνική όψη, και προξενούν την έντύπωση έργων όλος διόλου ντόπιων.

Κατόπιν ο κ. Lebesgue εξετάζει και επαινεί και άλλα ποιητικά έργα, σαν το «Τραγούδι της Τάβλας» του Μάρκου Αύγερη, που το χαρακτηρίζει αόμηρικό κομμάτι έρμημένο από τον ποιητή της «Ερωφίλης» και καταλήγει συνιστώντας το διάβασμα των κριτικών συζητητικών άρθρων του Πέτρου Βασιλικού και του Παύλου Νιρβάνα στο Νουμά και της συνέχειας των ειλκωτικώτατων ιστορικών μελετημάτων του Άργύρη Έφταλιώτη.

περιβάλλοντος που κινούνται τα πρόσωπα είναι σε τέλεια συμφωνία με τις πράξεις και τα αισθήματά τους, υποθαλάσσιες σ' αυτά και το προσωπικό μας αίσθημα για τα πράγματα λαγιάζει. Είν' εκείνο που είπα στο περασμένο μου, άπαντώντας στους εσναδέρφους κριτικούς του Σαίξπηρ και των αρχαίων που θέλησε να ανακατέψει ο συγγραφέας του Μάρθα: Κανένας ποιητής δεν κρίνεται έξω απ' τον καιρό του. Με αυτό το μέτρο ή άπλοϊκή ψυχή της Μκογαρίτας μας δίνει επίσης μια συγκίνηση όπως κ' η περίπλοκη ψυχή της έκπολιτισμένης Σελζιέτης, ή ευγενική αυτοθυσία της σερνής μας συγκλονίζει παράλληλα με την άγρια λύσσα του βενετσάνου άράπη.

Άν θέλη να με νιώσει ο ποιητής του Μάρθα, πρέπει να βγάλει από το νου του κάθε άπόλυτη αντίληψη ιδέας, αισθήματος ζωής, κάθε έτικεταρισμά τους σε όπτιμισμούς και σε πεσιμισμούς, κάθε κρυστάλλωμα της ζωικής συνείδησης ενός ποιητή σε μια γενική του αντίληψη του κόσμου. Έτσι αντί να ρωτάει το λόγο πως μπορεί να μας συγκινήσει ταυτόχρονα ένα έργο του Γ αίτε κ' ένα έργο του Λεοπάρδη, που δυστυχώς δεν τον γνωρίζω πέρ' απ' το νομά του, θαύρισκε την άπάντηση εύκολότερα εξε-

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥΣ

Δημοτικό Νοσοκομείο «Η Έλπις». «Αΐδουσα Άσκληπίους». Κλινική του καθηγητή κ. Γεράσιμου Φωκά.

Γ..... Σ..... 45 χρονών, παντρεμένος, μπακάλι, από την Κρήτη έχει κήλη.

Άνωμνηστικό. «Έγώ θέμουνε 20 - 25 χρονώ θέμουνε κ' εκεί που περπατούσα στο δρομάκι άκούγω έναν πόνο ίπαϊά. τότενες ήμουνε γεωργός κ' έκαμνα στο χωράφι του πατέρα μου κ' έσκαβα. δεν ξέρω, εκεί που έσκαβα το έπαθα, δεν κατάλαβα. άκούγω να πονίζω ίπαϊά, μα δεν έβγαίνε τίποτα. με παρέλευση ήμερών βλέπω κ' έβγαίνε σαν ένα μύγδαλο και τόσπρωχα και πήγαίνε μέσα κ' επετιούντανε πάλι. αυτό λοιπόν απ' τα δύο μέρη είτανε. άλλ' από τόνα μέρος δε μ' έπονούσε άκόμη έπαρουσιαζόντανε, άλλά δε μ' έπονούσε, όπως και τώρα άκόμη. τότε το είπα στην μητέρα μου. εκείνη έ γνώριζε από σπασίματα κ' έδνε μωρά παιδιά. με βκμπάκι και με σπάγο τξδνε και τξδνε τόσο επιτήδεια που γκίνανε. και μ' άρμίνεψε και μένα και δεθηκα τοιουτοτρόπως. νκί, άλλά δεν έγιανα με το δέσιμο. άλλά με πλήγωνε εκεί το δέσιμο και ο πόφερνα και δεν ήμπορούσα να εργάζωμαι. κατόπι λοιπόν, επήγα και επηρα δεματικό το Έβρώπης από τη χώρα. άλλά και μ' αυτό δεν έγιανα. έμένα ή στενοχωρία ήτανε να γιάνω. κατόπι λοιπόν, επηράιτηκα τη γεωργία και πήγα στο Μπαλλι και άνοιξα μαγαζί, όπου εργάζομαι μέχρι σήμερα. αυτό μεγάλωνε είτανε σαν ένα καρύδι και χωρίς δεματικό δεν επήγα να καθόλου. με πονούσε και δεν ήμπορούνα. ήμουνε έτσι σχεδόν 12 έτη. κατόπι μουπενε κανείς ότι ο κύριος Άβάνης στο Ηράκλειο είναι χειρουργός και είναι ειδήμων και όσους ήθελε ράφει. έγένοντανε καλά. εις αυτήν την εποχή σχεδόν μου προτείνανε να πάρω μια γυναίκα και την επήρα. κατόπι έσκέφτηκα, να ναι μίσερος κανείς και να πάρη μια γυναίκα είναι άσχημο πράμα. θά ντό δη κι αυτή κ' έτσι θα ψυχραθί κι αυτή κι έτσι δεν πκεί. και μου πέρκε ή ιδέα να κάνω έγχείριση. επήγα λοιπόν και τον εύρηκα και μουκανε την έγχείριση. έρώτησα πόσο θα κοστίση με τρόπο. μαθαίνω 5 - 6 - 8 λειν-

τζι. κ' έκάθησα και μουκανε την έγχείριση. ύστερα από 12 - 13 μέρες σηκώθηκα. μου φκινόντανε. εκεί κάτω σάμπως πόριζε κάτι τι, σάμπως άγγιζε κάτι τι, άλλά δεν έπερτε τίποτα κ' ήμουνκ 10 μήνες καλά.». «Ά! μετά δέκα μήνες, μου παρησιάστηκε, έτσι από χαμηλά χαμηλά σαν τάμύγδαλο πάλι. έβαλα λοιπόν πάλε εγώ το δεματικό όπως και πρώτα, άλλά το δεματικό δεν επιανένε κ' όλο μεγάλωνε. μεγάλωνε, μεγάλωνε, μεγάλωνε κ' ήρθε σ' αυτό το σημείο. 9 - 10 έτη είναι από την έγχείριση, τώρα πλιό δε μπορώ. ούτε δέσιμο με πιάνει ούτε τίποτα. τώρα που κοιτομαι δεν πονεί, όταν σηκωθώ κατεβαίνε, κατεβαίνε ότο που χωρεί το σακκουλάκι. άλλά δε με στενοχωρεί τόσο τώρα, όσο στην αρχή. και καμιά βολά έτσι στρίβει τξντερο μου φκίνεται και με πονεί πολύ κι ά δε θέσω και δεν το φέρω στην τάξη του ύποφέρω».

Τωρινή κατάσταση. Με το κύτταγμα, ή σακκούλα φαίνεται μεγάλωμένη και κρεμασμένη πολύ ανάμεσα στα σκέλια. είναι σ' όλο το μάκρος της φουσκωμένη με το δέρμα όμαλά τετωμένο. το φούσκωμα αρχίζει από τις βουδωνικές μεριές, άλλά είναι πολύ περισσότερο από τα δεξιά. κ' έτσι γεμισμένο, όπως φαίνεται, όλο το όσχεο παρουνιάζει. την όψη μεγάλου σακκουλιού με τη φύση βυθισμένη μέσα στο φούσκωμα. στη δεξιά βουδωνική μεριά φαίνεται το χνάρι παληάς έγχειριστικής τομής. όταν ξαπλώνεται δεν ανατάζεται μόνοις του ο όγκος, άλλά πολύ δύσκολα και με χειρισμούς του άρρώστου. Από την ψηλάφηση, όταν άνταχθί ο όγκος καταλαβκίνουμε να μένη άκόμα ένα ύπόλοιπο με σύσταση μαλακή ζυμκρικού. Το κατώτερο μέρος του όσχεακού όγκου με κατάλληλο φωτισμό παρουνιάζει διαφάνεια. Από την επίκρουση λαβαίνουμε ήχον έντερικό και στην άνάταξη άκούμε γλουγκουκισμό. Έτσι λοιπόν διαγνώστηκε διπλό κατέβασμα, δεξιά άντεροεπιπλοκή και νεροκήλη. έγχειρίστηκε στις 7 Αυγούστου 1908 από τον καθηγητή κ. Φωκά. άνοίχτηκε ο βουδωνικός πόρος, βρέθηκε πλιό πλατύς. ο σάκκος, ξεψαχνίστηκε, δέθηκε και κόπηκε. κρεμάστηκε κατά τη μέθοδο Barker και ράφηκαν τα τοιχώματα κατά τη μέθοδο Bassini. Όσο για τη νεροκήλη, που ειχεν άκόμα, έγινε ή θεραπεία της με την άναστροφή του έλυτροειδή. ή άριστερή κήλη δεν έγχειρίστηκε. Έφυγε γιατρεμένος στις 21 Αυγούστου 1908.

τάζοντας το γιατί δε μας συγκινούν όλα τα έργα του ίδιου Γκαίτε. Έγώ από μέρος μου του άπαντώ πως αν μπορεί να συγκινούν σε άνάλογο βαθμό έργα των άνωτέρω ποιητών, θά το κάνουν βέβαια απ' τον ίδιο λόγο που το κάνουν και τα έργα του Σαίξπηρ και του Μάτερλιγκ που άναφερα, δηλ. χάρη στο λογικό «κομμάτι της ζωής» που παρασταίνουν και τα δύο. Το λογικό μας συγκινεί. Κι αυτό με τράει και την άξια του ποιητή, που ή δύναμή του δε συνίσταται μονάχα στην έντονη πλαστική παράσταση των πραγμάτων, άλλά και της ψυχολογίας τους μαζί. Κκι για ναρθω σε έδάφη και πράγματα πλιό γνώριμά μας, θυμίζω το παλικάρι του Παλαμα στο περίφημο διήγημά του. Και τούτο έχει ένα όνειρο όμορφιάς ζωής. Το χάνει και προτιμάει το θάνατο. Μα εκείνο τότε, ή λεβεντιά, δεν πλάστηκε μονάχα στην ιδέα του ήρωα του Παλαμα. Άντλήθηκε απ' τα πράγματα τριγύρα. Είταν ένα ζωτικό ιδανικό μιας εποχής, μιας χώρας. Κάτι δημιουργήθηκε μ' αυτό, κάτι συντέλεσε κι αυτό στην πρόοδο της ζωής σε μια ώριμήν ήρα της. Νέες καταστάσεις των πραγμάτων θά το γκρεμίσουν βίβια και τούτο, αν δεν γκρεμίσαν άκόμα, στο θαλασσοχώρι. ως τόσο, καθώς έρχεται και παίζει ρόλο στο

διήγημα του Παλαμα, έχει όλο το ποιητικό του θελήτρο, γι' αυτό κ' ή αισθητική συγκίνηση που δίνει είναι δυνατή. Κάποιος κριτικός του χτύπησε άλλοτε τον ήρωα γιατί φοβάται τη ζωή και δεν την προτιμάει από το θάνατο, έστω κι αν του την άσχημίζει το σακατιλίκι. Ο ίδιος όμως κριτικός δεν μπόρεσε να μην όμολογήσει τη φρικίαση που δίνει το μεγάλόπρεπο το τέλος του, καθώς το έπτε. Φέρνω μια άπόδειξη του ισχυρισμού του πως ή τέχνη ένεργεί συναισθηματικά άνεξάρτητα από την ιδέα που εκφράζεται απ' το έργο, θά μου πη ή ποιητής του Μάρθα. Δέ φέρνω το παράδειγμα παρά για να με νιώσει καλλίτερα τί θέλω να πώ. Ο κριτικός του έργου του Παλαμα, φτάνοντας στη διαφωνία αισθήματος ζωής κ' αισθητικής άπόλαυσης, κινούσε, όπως κι ο ποιητής του Μάρθα, από μια άπόλυτη αντίληψη ζωής, τη χόριζε σε όπτιμιστική και πεσιμιστική της όψη, καθώς κι ο τελευταίος. Με τέτιο μέτρο θαρρώ να μην πλησίασα εγώ το μακαρίτη Μάρθα. Δεν καταδικασα αυτό καθ' έαυτο το πνίξιμό του με την έρωμένη του, το λόγο που τον έφερε σ' αυτόν δε βόηκκ λογικό και άναγκκίο, το περιεχόμενο τότερου του το χαρακτήρισα ως κούφιο κι άνάξιο για άνθρωπο γερό καθώς και τον κανόνα

«Αΐθουσα Σωρανό».

Α... Σ... 45 χρονών απ' τόν Πειραιά· έχει ένωμα τής μήτρας (έχω ένα έγκωμα).

«Έγώ είδα κ' έξη χρόνια ύπτερα έξη μήνες από βήχα κοκίτη· τόσο πολύ βήχα είχα που ούτε φαγι έτρωγα ούτε τίποτα· δι μπορούτα απ' τόν πολύ βήχα· όλο μου τό σώμα μου φαινότανε πως διαλυείται· κατόπι παρουσιάστηκαν πόνοι στά ποδάρια, σουγλιές, πόνοι· πόνοι πότε από κάτω έρχότανε πότε από πάνω· που αυτοί οί πόνοι άκλουθήσανε έως τώρα· πήγαίνα στά δυ νοσοκομεία στον Πειραιά και μου λέγανε νευρικοί είναι, δέν είναι τίποτε· οί τέσσερες γωνίες του σπιτιού σου να καίγονται· να μή σε μέλει· κατόπι, τώρα πούθε ο Μάης, είναι τρία χρόνια τώρα, πήγαμε με κάτι άλλες γυναίκες στον Εύαγγελισμό να κυτταχτώ κ' έγώ· και με κύτταξε ο γιατρός ο Τσάκωνας και μουπε πρέπει να μείνης μέσα στό νοσοκομείο· είχα λίγο, πολύ λίγο τό έγκωμα τότε· λοιπόν, έγω έφοθήθηκα και δέν ήθελα να πάω· με πήγανε λοιπόν σ' ένα μάμμο, αυτός με κύτταξε και μ' αντίσκοψε, δέ μ' έφησε να πάω· αυτό τό παθαίνου πολλές μου είπε και διαλύει μονάχο του. Έτότες δέ μ' είχα κυριέψει πολύ οί πόνοι. Τώρα ύποφέρω από τις άπόκρηες κ' είδα πολύ τρομερά· πόνοι στην κοιλιά μου, στη μέση μου, παν·ού· κι άποφασίσαμε την έγχείριση».

Είναι παντρεμένη πρό 8 έτών χωρίς ναποχτήση άκίμα· απ' είδα κ' έξη χρόνια αίστάνεται πόνοους στην κοιλιά χαμηλά που άντικρουν πρός τα μέρια και τη μέση. Φέρνει ένα όγκο που ξεκινάει από τη μήτρα, φανερά ψηλαφιστόν κάτω από τα κοιλιακά τοιχώματα. Στις 9 του Άπριλιού 1908 έγινε ύστερεκτομή από την κοιλιά κατά την Άμερικανική μέθοδο και βγάλθηκε τό ένωμα, που ζύγιαζε ένα κοιλό, μαζί με τη μήτρα, μεγάλο ίσια με κίτρο. Η άρρωστη ύστερα από 11 μέρες βγήκε γιατρεμένη.

(Άπό την κλινική Φωκά)

της ζωής που βάζει ο συγγραφέας του θέλω να πολεμήσω ως άρνησή της, σαν καθαρή υποκειμενική αντίληψη που είναι. Πώς ο ποιητής δέ σταματάει μόνο στα δυνατά κ' ήρωικά, στα γερά και ροδοκόκκινα, στα ύψηλά και στα μεγάλα και πως ή τέχνη καθρεφτίζει επίσης στα νερά της και τάρρωστο και τό χλωμό, τάρδύνατο και τό λιπόψυχο, τό παραξένο και διάστροφο, ξαναϊοντάς μας έτσι τη ζωή σ' όλες τις όψεις της, τά πράγματα σ' όλες τις κρυφές τους δίπλες, δέν είν' ανάγκη να μου τό θυμίση ο φίλος μου, όσο δέν τάρνήθηκα, πιστεύω. Έκεινο που εξακολουθώ να νερνούμαι στην κάθε ποιητή είναι τό να γυρεύη να μας παραστήση τάρρωστο για γερό, την άδυναμία για δύναμη, τό μικρόψυχο για μέγα, τη νεκρα για ζωή, να μας πλαστοπροσωπήση δηλ. την τελευταία και να βάζη κανόνες της, που κάθε ζωτικό ανθρώπινο αίσθημα και κάθε αίσθητή εκδήλωση των πραγμάτων τους άναιρουν, όταν βέβαια δέ μας φτάνει μοναχά να ταναφέρουμε τά τελευταία, μα σύγχρονα πασχίζουμε και να έρευνουμε τους νόμους τους και την ύπόστασή τους.

Άπ' αυτούς τους νόμους των πραγμάτων πηγάζει κ' ή κοινωνικότητα της τέχνης. Γιατί τά πράγματα δέν υπάρχουν μόνο για να συγκινούν τόν ποιητή, μα είναι συνάμα κ' ή βάση της ζωής, ή ύπόσταση της κοινωνίας. Κάθε λοιπόν παράστασή τους απ' τόν ποιητή είναι φυσικό να γίγνη ζωτικά συμφέροντα των τελευταίων κ' έτσι, άδιάφορα άν τό θέλη ο ίδιος ποιητής ή όχι, τό έργο του λαβαίνει σημασία κοινωνική. Ο ποιητής του Μάρθα για να διάφορήση για την κοινωνική σημασία του δικού του

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σ. ΣΚΙΠΗ: 'Η Μεγάλη Αύρα (Πρώτη σφραγίδα) 1903—1906. Παρίσι 1908.

Με καινούριο βιβλίο, τυπωμένο στο Παρίσι τού τη τή φορά, παρουσιάστηκε πάλι ο ποιητής κ. Σκίπης. Τά περισσότερα από τά ποιήματα αυτά έχουνε πρωτοδημοσιευτεί στον «Άκρίτα» και στο «Νουμά», και μας είναι γνωστά. Αυτό όμως δέν έμποδίζει έτσι μαζωμένα καθώς είναι τώρα σ' έναν τόμο, να ξαναδιαβαστούν με μεγάλο ενδιαφέρο.

Η ποίηση του κ. Σκίπη έχει πολύ τό δικό της. Έρχεται πάντα άρμητική σαν καταρράχτης «πλήθια, μυριόχη και άδρή», καθώς ο ίδιος ο ποιητής λέει σ' ένα στίχο του, να μας ταράξη, να μας συγκινήση και να μας αφήση ξεχωριστή έντύπωση. Τά θέματά του πρωτότυπα, οί στίχοι του πρωτότυποι, και ή γλώσσα του δημοτική, πλούσια και λιγερή.

Ο καινούριος τόμος κλείνει ποιήματα που μια μέρα θα λογαριαστούνε για σημαντικά στη δουλειά του κ. Σκίπη. Τό «Τραγούδι του Ξένου» έχει ένα φιλοσοφικό λυρισμό γεμάτο φώς, και ο «Άργαλειός του Αιγαίου» είναι ένας ύμνος της θάλασσάς μας, με ποιητική δύναμη, που τιμάει τό ταλέντο του ποιητή.

Άκόμα και τ' άλλα τά τραγούδια: αό 'Αναμενόμενος», αό Νουσταλγός», α' Αρχαίαι Πύλαι», τό «Τραγούδι του Άρρώστου», αό Στοιχειό του Χειμώνα», αή κόμη της Βερενίκης», αό Πετροκότσιφας», α' Ύμνος στη Γυναικα», αοι ρυθμοί των δακρύων» — στέκονται πολύ σιμά στην πολύτροπη ποιητική μας Τέχνη, που άρχίζει τά τελευταία χρόνια να παίρη φτερά για ταξίδια άψηλά κι άλαργινά, και να μη μουχλιαζή πια στα βαλτονέρια του ψευτοπατριωτισμού και της δασκαλωσύνης.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

έργου, χωρίζει την «ποιητική ζωή, τη ζωή τόνείρου απ' την άστική» — πραγματική ήθελε να πη φαντάζομαι — και βλέπει την πρώτη άληθινότερη», την άλλη «συνθηματική». «Αν ήθελα να παιγνιδίσω είδα, είχα όλο τό δικαίωμα να τόν ρωτήσω: Άλλά μ' αυτόν τό χωρισμό, τά πράγματα τί γίνονται; Μένουν στη συνθηματική πραγματική ζωή, ή άκολουθούν τόν ποιητή στην άληθινότερη τόνείρου; Κι άν δέν κάνουν τό στερνό, τότε, αό συνθηματικά που θάνατι κ' εκείνα κατανάγκη, τί τά χρειάζεται ο ποιητής που ζή έξω τους μια άληθινότερη ζωή; Μά με τίτια μεταφυσικά άστεία δέ βγάζουμε ά κρη. Λογικότερο να τά δεχτούμε τά πράγματα εκεί που βρίσκονται κ' υπάρχουν από φυσικό τους νόμο.

Άφού λοιπόν ο ποιητής έμπνείται απ' αυτά — ή κατεβαίνει σ' αυτά απ' την ιδέα του, που κι αυτή δέν είναι τίποτε άλλο απ' την πνευματική παράστασή τους εν των προτέρων — κατά συνέπεια κ' ή τέχνη δέν είναι τίποτε άλλο παρά μια απ' τις πολλές πνευματικές εκφάνσεις των πραγμάτων, ή εκφρασή τους σε όμορφα. Με αυτόν τόν όρο, ή τέχνη δέ μπορεί λοιπόν παρά να κολουθη κάθε κατάσταση των πραγμάτων που εκφράζει, ή μορφή της δέ μπορεί παρά ναλλάξη σύμφωνα με τη σύσταση των πραγμάτων που παρασταίνει, όσο βέβαια προϋποθέτουμε πως τούτα δέ μένου στάσιμα, μα μεταβαίνουν από τη μια σύνθεση στην άλλη, αλλάζου, εξελίσσονται. Έπειδή όμως έξάλλου αυτά τά πράγματα που εκφράζει ή τέχνη σε όμορφα είναι συνάμα και τό ύλικό θεμέλιο της ζωής και κοινωνίας, τότε κ' ή τέχνη δέ μπορεί παρά να κολουθη την τύχη της στερνής, τις μεταβάσεις του από τη μια κατάσταση στην άλλη, τις τάσεις της γι' αυτές, τους

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Μας στάλθηκε από τό Μιλάνο ή «Crestomazia neoliponica» ποσέγαλε ο καθηγητής κ. Eliseo Brighenti. Για τό βιβλίο αυτό θα γράψουμε στο φύλλο της άλλης Κυριακής.

— Τζβαλε στα γιομάτα ή «Άκρόπολη» με τους φαρμακεμπόρους μα φοβόμαστε πως και τούτη τη φορά δέ θα κάνει τίποτα, άφού οί φαρμακέμποροι είναι και πολίτες Έλληνες, έχουνε και ψήφο, και με τό να έχεις ψήφο μπορείς όχι μόνο συνταγές να φτιάχνεις παράνομα άλλα κι άθρωπο να σκοτώσεις καταμαεις στο δρόμο.

— Και έβδομο γυμνάσιο, λέει, θα γίνει στην Άθήνα. Για φανταστήτε! Και μείς νομίζαμε πως καιρός είναι πια να κλείσουν τρία τέσσερα από τά έξη που υπάρχουν.

— Η «Έσπερινή» βάφτισε τόν κ. Παπαμιχαλόπουλο «Έθναπόστολο» και ή «Έστία» της Τετάρτης βάφτισε απεριπλανώμενο Ιππότη τόν κ. Ματσούκα, γιατί έχει πάρει τόν τίτλο του Έθναπόστολου ο δεύτερος από καιρό.

— Όχτώ δεκάρες τό βωδινό ή όκιά πουλιέται σε μεικτή χασάπικα της άγορής και πικζει και μουσική, ενώ σε άλλα πουλιέται δυό δραχμές και δυό και σαράντα ή όκιά και δίχως μουσική. Και ρωτάει ή «Άκρόπολη»: «Τί χρειάζεται ή μουσική σε τόσο φτηνό κρέας;»

— Και της απαντούμε: ο σουβλισμός απλώθηκε τόσο πολύ που έφτασε πια και στα χασάπικα. Και ή μουσική σουβλίζει, πως όποιος φάει απ' αυτό τό κρέας πρέπει να χορεύει ύστερα όρες κι όρες για να τόν γωνέψει.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ν. Ίωαννίδη στην Κέρκυρα. Λάδαμε τό λίσμο και τό αντίτιμο για τά φύλλα του «Νουμά» και σ' εύχαριστούμε. — κ. Χαρ. Φωτ. Θα δημοσιευτεί στο άλλο φύλλο. — κ. Άριστοφάνη στην Άλεξάνδρεια. Πολύ νόστιμο τό «Ταξίδι του κ. Φαυλάντη στη γή της Έπαγγελίας» που μας έστειλες και δάν τό δημοσιέψουμε στα θάρβη ή σειρά του. Κείνη μάλιστα ή σκηνή στο ξενοδοχείο που τόν κοιτούσαν από την κλειδαρότροπα οί Μαγδαληνές να γδύνεται, είναι έξοχη και θυμίζει παραπολύ Βοκκάκιο, όπως είναι νόστιμα γραμμένη.

κλονισμούς της, τά παλέματά της, τά ιδεώδη της εν γένει, κ' ή όμορφιά τό καθαυτό ιδανικό της τέχνης δέ μπορεί κατά συνέπεια παρά να προσδιορίζεται από τά εν γένει ιδανικά ζωής και κοινωνίας. Κι άφού αυτά κάθε φορά δέν τείνούν πουθενά άλλου παρά στην προκοπή των τελευταίων, όπως δηλ. την άπαιτεί και την δρίζει ή ανάγκη των πραγμάτων, φυσικά και τά ιδανικά της τέχνης δέ μπορούν να χου διαφορετικό σκοπό, δέ μπορούν να ναι σε αντίθεση με τις ανάγκες των πραγμάτων απ' τά όποια πηγάζουν. Για τόν ίδιο λόγο κ' ή έννοια της όμορφιάς δέν είναι δυνατό ποτέ να είναι σε διαφωνία με την έννοια της ήθικης σ' έναν καιρό και τόπο ώρισμένο, γιατί κοινή πηγή τους και των δυό είναι οί ίδιες καταστάσεις των πραγμάτων, οί ίδιες τάσεις κ' οί ίδιες ανάγκες της ζωής, της κοινωνίας. Οτι βοηθάει κάθε φορά την πρόοδο τούτων είναι νόμος ήθικός στην περιοχή της ήθικης, ό,τι εκφράζει και προάγει τις τάσεις του καιρού είν' ώραίο στην περιοχή της τέχνης. Μια διαφωνία μας με τόν ποιητή του Μάρθα που μένει χτυπητή διαφωνία. ΟΚάθε ώραίο είναι άναγκαστικά και ήθικό» όχι «από τα στοιχεία της όμορφιάς του», απ' την άπόλυτη έννοια του δηλαδή, άλλ' απ' τό λόγο ότι κ' οί δυό έννοιες, σχετικές πάντα, είναι λογικές συνέπειες της ίδιας άφορμής απ' την όποια πηγάζουν· από τις ανάγκες των πραγμάτων, της ζωής, της κοινωνίας. Ο ποιητής του Μάρθα για να μου άποδείξη την άναγκαστική πηγή του ήθικού απ' τό ώραίο, έπρεπε να μου όρίση πρώτα καθαρότερα τί είναι ώραίο. Μια ανάγκη βέβαια της ψυχής, μα αυτό είν' ή άφορμή του μόνο, που δέν όρίζει σύνορα και τη μορφή του, την αντίληψή του, και τό ζήτημά μας είν.

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Κάθε νυχτιά ή Μαρία πρόσμενε
Τὸ Φλώρη της, τὸν ἀγαπὸ της,
Κι' αὐτὸς ἐρχόταν κι' ἀνατάραζε
Τὸ ντέφι κάτω στὸ παράθυρό της.

Καὶ τὸν ἀχὸ γροικούσεν ἡ μυριόμορφη
Ποὺ ἐπέλεγε τὰ χρυσὰ τὰ ζέλια
Καὶ τὰ σκαλιὰ γοργοκατέβαινε
Κι' ὄνειρευόταν τοῦ ἀκριβοῦ τὰ χεῖλια....

Πέρα στοὺς κήπους πῆγαιναν μακριά,
Πηγαῖναν σὰ μανρόφυλλα τὰ δάση,
Καὶ παίζαν κ' ἡ Μαρία γοργότρεχε
Τὶς ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ νὰ πιάση.

Κι' ἀκούγαγε τὴν τριλλία τοῦ ἀηδοῦ
Μέσ' τὸ πλατὺ τὸ ἐρωτικὸ περβόλι
Κι' ἀπλόωναν γιὰ τὸ κάθε λούλουδο
Κι' ἔλοι τὸ Φλώρη μακαρίζαν, ἔλοι!

Μὰ ὁ Μῆτρος ὁ ζηλιάρης κι' ὁ κακὸς
Μιά νύχτα τοῦσπησε καρτέρι
Καὶ κάτω ἀπ' τῆς Μαρίας τὸ παράθυρο
Τοῦσπησε τὴν καρδιά μ' ἓνα μαχαίρι.

Κ' ἔσκουζεν ὁ βορριάς καὶ δέρονταν
Κ' ἔφενγεν ὁ φονιάς καβάλλα
Μαῦρος στὴ νύχτα τὴν ἀφέγγαρη;
Καὶ θύμιζε τοῦ Χάρου τὴ φευγάλα!

Κι' ἔλο φυσούσεν ὁ βορριάς καὶ τοῦ ντεφιοῦ
Χτυπούσε τὰ μετάλλια τὰ ζέλια
Καὶ ἡ κόρη τὰ σκαλιὰ κατέβαινε
Κι' ὄνειρευόταν τοῦ ἀκριβοῦ τὰ χεῖλια. ...

Προβαίνει στὸ κατῶφλι ἀνέγνωιστη
Κι' ἀπάντεχα θωρεῖ—ὦ λοχιάρα!—
Νεκρὸ τὸν ἄντρα καὶ τὸ ντέφι μοναχὸ
Νὰ σπαρταρῇ στὴ βροιδιὴν ἀντάρα....

Μόναχο· Ἀλωνάρης 1908.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ναί ἴσα ἴσα τί εἶν' ἐκεῖνος πού τοῦ ὀρίζει τὴ μορφή
καὶ τοῦ ἀλλάζει τὴν παράσταση μέσα στοὺς διάφο-
ρους καιροὺς καὶ τόπους. Ὁ ποιητὴς στὴν ἀνάγκη
τῆς ψυχῆς του ἀκούει, πού ζητάει νὰ ἐκφράσῃ σὲ
ὁμορφιά τὶς συγκινήσεις του, τὰ συναισθήματά του,
τὶς ἰδέες του, τὶς ἐντυπώσεις του. Μὰ ἔλ' αὐτὰ ἀπὸ
ποῦ πηγάζουν; Ἀπὸ μέσα του μονάχα; Καὶ τὴ
μορφή τῆς ὁμορφίας πού τοῦ δίνει, πού τὴ βρίσκει;
Μίσα του μονάχα; Ἡ μὴν ὑπάρχουν κάποιες ὑπε-
ρούσιες, ἀπόλυτες ἰδέες κ' ἐννοίαι πού τοῦ τὴν ὑπα-
γορεύουν; Μὰ τότε τὰ πράγματα πού τὸν συγκι-
νοῦν, τί τοῦ χρειάζονται; Γιὰ ὑλικὸ συνθηματικὸ
μονάχα, ὡς μέσο γιὰ ν' ἐκφράσῃ τὴν ἀπόλυτη ἰδέα τοῦ
ἄραίου; Ἡ μὴν ἀπλοῦστατα, ὅσο κι ἂν φαντάζε-
ται ὁ ἴδιος πὺς ὅλα τάντλει μόνον ἀπὸ μίσα του,
ὑπάρχει ὡς τόσο κάποια κρυφὴ ἀνταπόκριση ἀνάμε-
σα ψυχῆς του καὶ πραγμάτων, μήπως ὅλα τὰ συναι-
σθήματα, οἱ ἰδέες του κτλ. προσδιορίζονται ἀναγ-
καῖα καὶ ἀθελά του καὶ ἀσυναίσθητα ἀπὸ τὰ πράγ-
ματα, μὲ τὰ ὅποια, ὅσο κι ἂν τὰ βλέπῃ ἔξω του
καὶ ἀντίκρου τοῦ, εἶναι δεμένοι ἀδιάσπαστα, ἀποτε-
λεῖ καὶ ὁ ἴδιος ἓνα μόνον τοῦ καὶ κατὰ συνέπεια ἡ
ψυχὴ του δὲν εἶναι παρὰ ἓνας ἀντίλαλος συνειδητὸς
ἡ ὑποσυνειδητὸς ἡ καὶ ὀλότεια ἀσυνειδητὸς τῶν τε-
λευταίων;

Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ τὸ πῶ στὸν ποιητὴ τοῦ
Μάρθα πὺς ἐγὼ πιστεύω τὸ τελευταῖο. Γιὰ μένα ὁ
ποιητὴς ὄχι μονάχα ἀντικειμενικὰ εἶναι δεμένος μὲ
τὴν κοινωνία, γιὰτὶ ἀντλεῖ ἀναγκαῖα ἀπὸ τὰ πράγ-
ματά της, μὰ κ' ὑποκειμενικὰ, σὰ μέλος τῆς ἐξηρ-
τημένου ἀπὸ αὐτὴ, ἐπηρρεάζεται ἀπὸ τὰ αἰσθηματά
της, ἀπ' τὴν ἰδέα της γιὰ τὴ ζωὴ, ἀπ' τὰ ἰδανι-
κά της. Ἡ κοινωνικὴ συνειδήσή του εἶν' ἀδύνατο νὰ

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΤΡΕΙΣ ΜΙΑΛΛΑΝΤΕΣ

(ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ)

Πουλιούνται! δραχμὴ ἡ καθεμιά
στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά».

Ἡ Κοιμὴ Γνώμη

ΟΧΙ ΤΑΡΤΑΡΙΝΙΣΜΟΙ

Φίλε «Νουμά»,

Μιά γνώμη σωστὴ διάβασα σὲ κάποια Ἀθηναί-
κη φημερίδα, νὰ μὴ γίνεται, λείει, πλατιά κουβέν-
τα στὶς φημερίδες γιὰ τὰ γυμνάσια τῶν ἐρέδρων
οὔτε νὰ δημοσιεύονται: ταρταρινικὴ περιγραφὴς γιὰ
τὶς ψευτομάχες πού θὰ γίνουνε μεθαύριο, γιὰτὶ θὰ
γελοῦνε οἱ ξένοι πού θὰν τὰ διαβάζουνε, μάλιστα οἱ
ὄχτροί μας, καὶ θὰ μᾶς κοροϊδεύουνε γιὰ Ταρταρίνους
καὶ ξεπεσμένους, ἀφοῦ χαλνάμε τὸν κόσμον καὶ τὸ
τελαλοῦμε δεξιά ζερβά γιὰ δέκα εἴκοσι ψωροχιλιά-
δες στρατὸ πού μαζώξαμε καὶ γυμνάζουμε. Καλὰ
καὶ ἄγρια ὄλ' αὐτὰ, μὰ ἡ ἴδια φημερίδα, σ' ἄλλη
στήλη μᾶς πληροφοροῦσε κοντὰ σ' ἄλλα πὺς οἱ ἔ-
φεδροί σήμερα φάγανε σούπα καὶ βραστό καὶ πὺς ἀδ-
πρίγκηψ Χριστόφορος ἰδοκίμασε τὸ συστίτιον καὶ τὸ
εὔρεν ἄριστον.

Ὅταν λοιπὸν ἡ ἴδια φημερίδα δὲν ἐφαρμόζει
κεῖνα πού διδάσκει, πὺς θὰ τὰ ἀκούσουν οἱ ἄλλοι
καὶ θὰ τὰ παρδεχτοῦν;

Δικός σου

ΓΙΑΝΝΗΣ

μὴν προσδιορίζεται ἀπὸ τὴ συνείδηση τῆς κοινωνικῆς
ὁμάδας πού ἀνήκει καὶ συνεπὺς τὸ ἔργο του δὲν
μπορεῖ παρὰ νὰ εἶν' ἓνας ἀντίλαλος τῶν τάσεών της.
Ἡ κοινωνία δὲν εἶναι ὁργανισμὸς πού μπαίνουμε καὶ
βγαίνουμε ὅταν κι ὅπως μᾶς καπνίσῃ, μὰ γεννιόμα-
στε σ' αὐτὸν, δεμένοι μ' ἀσπαστα δεσμὰ μαζὶ του.
Τὸ κοινωνικὸ μᾶς ἐνστιχτο εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ στοι-
χειώδη ζωικά τάνθρώπου καὶ ὁ ποιητὴς στὴ δημιουρ-
γία του δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ ποφύγῃ τὴ συνέπεια
του. Ὅσο κι ἂν δὲν τὸ θέλῃ, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάν-
νεται, τοῦ εἶν' ἀδύνατο ν' ἀντικρῶσῃ τὰ πράγματα,
πού τὸν συγκινοῦν, χωρὶς τὸ πρῶμα τῆς κοινωνικῆς
ὁμάδας πού ἀνήκει εἶτε ἀπὸ γέννηση, εἶτε ἀπὸ θε-
λορητὴ ἰδίος, τὸ ἔργο του θὰ ἔχῃ ἀπαραίτητα τὴν
κοινωνικὴ του σημασία, ἡ ἰδέα πού θὰ τὸ κινή. ἡ
θὰ βγαίῃ ἀπ' αὐτὸ, θάνῃ φυσικὰ στὴν τάξη τῶν
ιδεῶν πού πηγάζουν ἀπ' τὴ σύνθεση τῶν πραγμά-
των τοῦ καιροῦ του καὶ θάνα ἡ προοδευτικὴ, ἡ
στάσιμη καὶ πισσοδρομικὴ ἀνάλογα μὲ τὸ ζωτικὸ ἐν-
στιχτό του, ἀνάλογα μὲ τὶς προσπάθειες τῆς κοι-
νωνικῆς ὁμάδας πού ἐκφράζει αὐτὴ ἡ ἰδέα. Αὐτὸ
τουλάχιστο μᾶς δείχνει κ' ἡ ἱστορία τῆς τέχνης
καὶ φιλολογίας. Κάθε καλλιτέχνημα γεννήθηκε κά-
τω ἀπ' αὐτὸν τὸν νόμον κ' ἐκφράσε πάντα σ' ὁμορ-
φία τὶς ἰδέες, τὶς τάσεις—ἀνάγκες τῶν πραγμάτων
τοῦ καιροῦ του. Αὐτὸ πού λέμε πὺς ὑπάρχουν ποιη-
τὲς καὶ καλλιτέχνες πού δημιουργοῦν ὄζω ἀπ' τὸν
τόπον καὶ τὸ χρόνο εἶν' ἓνα σχῆμα μεταφυσικὸ μονά-
χα. Ἴσως αὐτοί, ἀκριβῶς μὲ τὸ μεγάλο ζωτικὸ ἐν-
στιχτό τους—νὰ μπόρεσαν νὰ ξεχωρίσουν καὶ νὰ
παραστήσουν τὸ αἰώνια λογικὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο,
τὶς πὺς διαρκεῖς ἀξίες τῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς τους,
διακρίνοντας μέσα σ' αὐτὴ τὸ ὑγιέστερο, τὸ ζωτι-
κότερον, τὸ δυνατότερον καὶ μονιμότερον, ὡς τόσο κα-
νένας δὲ δημιουργοῦντες ἔξω ἀπὸ τὰ πράγματα τῆς
ἐποχῆς του, ἀλλ' ἀπάνω σ' αὐτὰ, μέσα σ' αὐτὰ καὶ
πέρα ἀπ' αὐτὰ κατὰ τόσο μόνον, ὅσο ἡ σύγχρονή τους
σύνθεση τοῦ ἐπίτρεπε νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀλλαγὴ τους
μὲ τὸ προορατικὸ του. Ἴσως ὁ ποιητὴς ἀκριβῶς

ἀπ' τὴν ὁρμή του νὰ δημιουργῇ κινούριες πάντοτε
μορφὲς γυρεύει μὲς στὰ πράγματα καινούριες τους
συνθέσεις. Δὲν ἀρκεῖται στὶς ὑπάρχουσες, στὶς αἰ-
σθητὲς σ' ὄλους, στὶς συνηθισμένες, μὰ τὸ ἐνστιχτο
τὸν τραβάει στὶς νέες καταστάσεις πού τείνουν γύρω
τοῦ τὰ πράγματα κ' ἔτσι πρὶν μορφοῦν οἱ τε-
λευταῖες, ἐκεῖνος μᾶς δίνει ἓναν ὑπαινιγμὸ γι' αὐτὲς,
ὑποδηλώνει τὶς νέες ἀξίες τῆς ζωῆς, ἐνσαρῶνει τὶς
τάσεις της, παραπταίνοντας μὲ τὶς μορφὲς του τὶς
δυνάμεις πού ἐνεργοῦν στὰ πράγματα καὶ τὰ σπρώ-
χουν στὶς καινούριες τους συνθέσεις. Μπορεῖ λοιπὸν
νὰ πῆ κανεὶς πὺς ἡ ὁρμὴ τοῦ ποιητῆ γιὰ νέες μορ-
φὲς καὶ παραστάσεις ἀνταποκρίνεται μὲ τὴν παρό-
μοια τῆς ζωῆς ὁρμὴ κ' ἔτσι ἕκκενος γίνεται ἡ συν-
δετικὴ γέφυρα τοῦ τωρινοῦ μὲ τὸ μέλλον, ὁ δραμο-
δείκτης, τῆς ἐξέλιξης, ὁ φάρος τῆς ζωῆς, ὄχι διδά-
σκοντας καὶ δίνοντας παρδείγματα γιὰ μίμηση, ὁ-
πως ἀρῆσει στὸν ποιητὴ τοῦ Μάρθα νὰ συμπερίνη
πὺς ζητᾶω ἐγὼ ἀπ' τὴν τέχνη, ἀλλὰ δείχνοντας
αἰσθητὰ μὲ τὴν παραστατικὴ του δύναμη τὸ λογι-
κὸ καὶ ἀναγκαῖο δρόμο τῶν πραγμάτων κ' ἔτσι ξυ-
πνώνοντας καὶ ὀρθώνοντας ὅπου ἀπαντᾶει τριγύρω του,
παρόμοιο ζωτικὸ ἐνστιχτο στὸ νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν τὸ
δρόμο. Τίτιοι εἶταν κ' εἶναι οἱ γνήσιοι ποιητὲς καὶ
αὐτὴ εἶναι κ' ἡ τιμὴ τῆς τέχνης, ἀπ' τὴν ὁ-
ποία μὲ συμβουλεύει ὁ φίλος μου νὰ φυλάξω κ' ἐγὼ
τὴν ποιήσή μου. Μοῦ φτάνει μόνον νὰ τοῦ πῶ πὺς οἱ
ποιητὲς πού ἐνόησα κ' ἐννοῶ δὲν εἶναι ποιητὲς τοῦ
εἶδους μου καὶ τοῦ ἀναστήματός μου. Οἱ ποιητὲς
πού ἐννοῶ βγήκαν καὶ βγαίνουν σὲ καιροὺς καὶ τό-
πους, πού στὰ πράγματα ἀπὸ τοὺς συγκινοῦν φυ-
σᾶνε τάσεις ἀλλαγῆς, πού τ' ὀλογοῦν τους συνταρᾶζε-
ται σὺν πλατικῆς ἀγριθάλασσας καὶ δὲ μουχλιάζει
καὶ δὲ σίπεται σὺν ἀπόμειρη βιλτόδια λίμνη. Στὴ
στερνὴ περιστάση μουχλῆς ὄνειρον, ἀχνες ὁλορφῶν
ψευμάτων, φιλοσοφίαι θανάτων καὶ ἀπόκοσμων μυστι-
κισμῶν κ' αἰσθητισμῶν τὸ ἀνάγνωσμα ἔχουν μονάχα
θέση. Ὅταν γιὰ ἓναν ποιητὴ ἡ ἴδια ἡ ζωὴ δὲν ἔχει
σημασία καμμιά, πὺς θὰξιώσουμε νὰ δώσῃ καὶ στὸ
ἔργο του κοινωνικὴ σημασία! Δικαίωμα του αὐτό,
ὅσο τὸ μέτρο του δὲν τὸ ἐπεκτείνει πέρα ἀπὸ τὸν
ἑαυτὸ του. Ὅταν ὅμως θέλῃ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν τέ-
χνη γενικὰ καὶ γιὰ τὴ θέση της στὴν κοινωνία,
θὰξίξει ν' ἄρρηχνε μιά ματιὰ βαθύτερη τριγύρω του
καὶ ἄλλη μὲ τὴν ἱστορία. Ἐκεῖ θὰ δῆ ἂν οἱ καλλι-
τέχνες, πού φέγγουν ἡλιοι καὶ ἀστρα στὸ στερέωμα
τῆς τέχνης τῶν αἰώνων, εἶταν κ' εἶναι φαινόμενα
μοναδικὰ καὶ χωρισμένα ἀπ' τὸ γυράθι τους, ἡ, συν-
δεμένοι στενότητα μὲ τοῦτο, συγκέντρωσαν στὰ ἔρ-
γα τους ὁρμὲς καὶ τάσεις ἐνὶς ὅλοκου κοινωνικοῦ
πρὸς τὰ παραπέρα καὶ τὰ παραπάνω. ἐκεῖ θὰ δῆ ἂν
κυνήγησαν ἰνδάλματα ὑπερούσια ὁμορφίαις κλεισμέ-
νοι στὴ ζωὴ τῶν αἰώνων τους, ἡ ἀποτύπωσαν σὲ ὁμορ-
φία τὸ λογικὸ συναγόμενον τῶν τάσεων τῆς ἐποχῆς
τους στὴν περὸχὴ τῆς τέχνης. τέλος ἂν τούτη, ὅσο
κι ἂν φαίνεται πὺς κινήσῃ σκοπούς δικούς της,
εἶναι τῶντι ἀδιάφορη καὶ ξένη πρὸς τὴν κοινωνία
ἡ εἶναι μιά ἀπὸ τὶς ὁργανικὲς τῆς λειτουργίες. Δηλ.
ὄχι πολυτέλεια τῆς ζωῆς μὰ ἀνάγκη της, σὺν ἀ-
νάγκη τῆς ψυχῆς τάνθρώπου πού εἶναι, κατὰ συνέ-
πεια δουλεύτρα της, συντελεστής στὴν πρόοδό της
κ' ὑποταγμένη στὶς ἀπαιτήσεις της καὶ στὰ ἰδανι-
κά της. Δὲ λέω ἐδῶ τῆτομικὸ αἰσθητικὸ μου credo,
ἀλλὰ τὸ credo τῆς ζωῆς καὶ μίνω στὴ διά-
θεση τοῦ ποιητῆ τοῦ Μάρθα νὰ τοῦ ἐξηγήσω στὸ
πρῶτο νεῦμα τοῦ ὅ,τι τυχὸν μένει ἀόριστο καὶ σκο-
τεινὸ ἀπ' τὴν παραπάνω ἀνάπτυξή του.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ